

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Ordføreren for forslagsstillerne (Poul Møller): Jeg tillader mig at foreslå, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om midlertidige bestemmelser vedrørende pålydningen af indkomst- og formueskat til staten har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 1. december, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om sygeplejersker.

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om forskudsvis indbetaling af indkomstskat [af Poul Møller m. fl.].

3) *Første behandling af:*

Forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1956 til 31. marts 1957.

Mødet hævet kl. 16³⁰.

30. møde.

Torsdag den 1. december kl. 13.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om sygeplejersker.

Valgt blev: *Nina Andersen, Brodthagen, Th. Carlsen, Poul Hansen (Grenaa), Peter Jørgensen, Viola Nørlov, Orla Pedersen, Schrøder, Ellen Poulsen, Alfred Bøgh, Thisted Knudsen, Krogh, Sønderup, Hanne Budtz, Fåbiger, Carsten Raft og Ingeborg Refslund Thomsen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om forskudsvis indbetaling af indkomstskat [af Poul Møller m. fl.].

Valgt blev: *Hans Knudsen, Th. Carlsen, Ove Hansen, Urban Hansen, Kai Jensen, Johs. E. Larsen, M. Larsen, Peter Nielsen, Anders Andersen, Alfred Bøgh, Foged, Thorvil Kristensen, Øllgaard, Poul Møller, Foss, Jørgen Jørgensen (Ullerup) og Axel Sørensen.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1956 til 31. marts 1957.

(Lovforslaget findes i tillæg D. sp. 1, fremsættelsen i tidenden sp. 1345).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Kolbjørn: Tidligere stod der på finanslovforslaget trykt: Lovforslag nr. 1; det blev fremsat straks ved samlingens begyndelse, og debatten om det indledte de politiske drøftelser. Nu må finanslovforslaget beskedent nøjes med nr. 58, og såvel landets politiske retningslinier som de mest aktuelle spørgsmål har forlængst været drøftet her i salen.

Alligevel har finansloven bevaret sin centrale betydning. Det skyldes ikke alene dens omfang — i penge flere milliarder kroner, i papir 2 294 trykspalter foruden særlige oversigter og statsregnskab. Først og fremmest får finansloven sin vægt derved, at intet sundt statsstyre er muligt uden et stabilt finansielt grundlag. Grundloven bestemmer da også — i § 46 — at skatterne ikke må opkræves, inden finansloven — eller en midlertidig bevillingslov — er ved-

[Kolbjørn.]

taget, skønt finansloven ikke i sig selv er en skattebevillingslov og driftsbudgettets hovedposter er bestemt ved særlige love.

Udgangspunktet for finanslovdebatten vil naturligt være spørgsmålet: Hvorledes er statens finansielle stilling? Har finansministeren disponeret med fornøden omsigt, eller har han været letsindig? Er indtægterne for højt anslået? Kan byrderne lattes på det ene eller det andet område?

I dag kan vi ikke nøjes hermed. Staten påvirker, direkte eller gennem støttelovgivning, så store dele af samfundets økonomi, at man i dag også må spørge: Hvilke virkninger vil statens dispositioner få for værdien af landets penge og for beskæftigelse og omsætning?

Men lad mig begynde med statens finansielle stilling. På dette felt er misforståelser vidt udbredt. Man hører udtryk som „den bundløse statskasse“ eller „staten kan aldrig få det til at slå til“, ja, til tider fremstilles forholdet, som var staten på fallittens rand. Heroverfor er der grund til at slå fast, at staten ikke har underskud. Den i fjor indførte nye opstilling af finanslovsforslaget vanskeliggør en direkte sammenligning med tidligere års finanslovsforslag, men den højtærede finansminister har været så betænksom at forsyne os alle med en nøgle eller facitliste i form af det lille hæfte med oversigt over den statsfinansielle stilling i 1954—55. Stiller vi herefter regnskabet for 1954—55 op på samme måde som i sidste års finanslov, viser det, at staten ikke alene har holdt balancen — for at anvende det udtryk, som i Niels Neergaards tid spillede en stor rolle i den politiske debat — men sidste år havde et overskud på drifts- og anlægsbudgettet på 254 mill. kr. Jeg vil gerne indledningsvis slå dette fast.

Det er klart, at statens pengeforbrug i vore dage er så omfattende, at det må afføde mange diskussioner, og skatterne har en sådan vægt, at både deres højde og fordeling må være genstand for fortsat prøvelse, men dette gør det ikke berettiget at tilsløre den kendsgerning, at der er orden i statens finanser på det givne niveau.

Vender vi os dernæst til statens status, viser denne, at der i finansåret 1954—55 afdroges 207 mill. kr. på den almindelige udenlandske gæld, samtidig med at en stats-

forskrivning på 62 mill. kr. til den internationale valutafond indfriedes. Ialt betales 269 mill. kr. udenlandsk gæld. Det var 76 mill. kr. mere end hvert af de nærmest foregående år. Samtidig udgjorde afdragene på indenlandsk gæld 316 mill. kr. Alligevel forøgedes statsgælden i finansåret 1954—55 med ca. 250 mill. kr.

Dette er dog ikke ensbetydende med en formueforringelse, idet staten samtidig både forøgede sine anlæg og andre aktiver og udlånte 749 mill. kr., heraf til husmandsbrug og andre formål vedrørende landbruget 67 mill. kr., til industri og håndværk 19 mill. kr., til undervisning og kulturelle formål 11 mill. kr. og til boligbyggeri 601 mill. kr. I denne forbindelse kan der være grund til at henlede opmærksomheden på de oplysninger, oversigten over den statsfinansielle stilling giver om renten. Jeg erindrer ikke tidligere at have mødt en så omfattende sammenregning af den faktiske rente, henholdsvis for statens lån og for statens tilgodehavender. Det fremgår nu af denne opstilling, at statens gæld gennemsnitlig forrentes med ca. 3 pct., mens den gennemsnitlige afkastning af udlån og aktier var ca. 2½ pct. Almindeligvis forestiller man sig vist en langt større forskel.

Indeværende års finanslov vedtoges den 30. marts og udviste et overskud på drifts- og anlægsbudgettet på 630,7 mill. kr. I sin tale den 25. november anslog den højtærede finansminister nu tallet til ca. 470 mill. kr. Der er altså i de forløbne otte måneder sket en vis forringelse, væsentligst som følge af stigninger i lønninger og priser.

Vender vi os nu til det foreliggende forslag til finanslov for 1956—57, synes dette præget af stor tilbageholdenhed; det rummer derfor ingen særlige overraskelser. Drifts- og anlægsbudgettet balancerer med 4 780,3 mill. kr. mod den løbende finanslovs 4 675,7 mill. kr., altså en forøgelse på ca. 105 mill. kr. eller 2,2 pct. Stigningen i udgifterne skyldes i det væsentlige de som følge af julipristallet forøgede lønninger og sociale ydelser og væksten i antallet af aldersrentemodtagere. Hvad angår udgifterne til forsvaret og civilforsvaret, fremhævede ministeren i sin fremlæggelsestale, at loftet over disse udgifter er fastholdt.

Under forslagens § 2, statsvirksomhederne, falder statsbanernes underskud, der nu

[Kolbjørn.]

anslås til 99,1 mill. kr., i øjnene. På forhånd er det klart, at der her er tale om en virksomhed, der er yderst følsom overfor stigninger i lønninger og brændselspriser, men det synes også, som om motortransportens stærke fremtrængen gør sig gældende. Den højtærede finansminister talte i sin forelæggelsestale om nødvendigheden af at skride til snarlig nedlæggelse af urentable banestrækninger og lokalstationer, altså en videreførelse af en allerede påbegyndt linie. Jeg går ud fra, at man også på anden måde vil være opmærksom på muligheder for rationalisering og tilførsel af nye kunder — statsbanernes ledelse har jo en ret fri dispositionsret. Jeg har med interesse bemærket, at den nye generaldirektør ifølge avisreferaterne skal have fremhævet, at man, når statsbanerne om et eller højst to år har fået 26 svære motorlokomotiver, alene på trækraften kan spare 35 mill. kr. om året

Jeg har også med glæde bemærket, at trafikministeren har været inde på tanken om at tilbyde ældre medborgere rejser til halv pris på visse tidspunkter af året. Det kan synes en ejendommelig bemærkning i en finanstale i den nuværende situation, men jeg vil tro, at rigtigt tilrettelagt skulle det være muligt ved en videre udbygning af det differentierede tarifsysteem på een gang at imødekomme en kreds af borgere og tilføre statsbanerne ny trafik og indtægt.

Finanslovforslaget fremtræder med et budgetteret overskud på 447 mill. kr. Til øgede tillægsbevillinger på driften er der under § 22 afsat 150 mill. kr. og til anlægsudgifter under § 27 40 mill. kr.

Finansloven synes umiddelbart udarbejdet nøgternt og under hensyn til den foreliggende valutastillings krav. Den er baseret på uforandret økonomisk aktivitet, hvorimod der ikke er taget hensyn til de seneste prisstigninger. To hovedtræk har tegnet sig tydeligt i vort økonomiske liv i det sidste halve år: valutasisituationen er lettet, men priserne på det daglige livs fornødenheder er kommet i stærk bevægelse opad. De to fænomener er næppe absolut uafhængige af hinanden, men det vil dog være naturligt at gøre de bemærkninger, jeg har derom, hver for sig.

Siden 1. juli har valutastillingen vist en

bedring. Nationalbankens valutagæld nedbragtes fra 1. juli til 15. november fra 456 mill. kr. til 299 mill. kr.; hertil kommer betalingen af de to københavnske dollarlån på 82 mill. kr. Der er således tale om en forbedring i løbet af 4½ måned på 239 mill. kr. Lad så en vis del af denne skyldes hurtig hjemtagning af udenlandske tilgodehavender på grund af drøftelsen af kronehævning — tendensen er dog umiskendelig.

Denne udvikling er utvivlsomt følt som en lettelse af befolkningen, for hvem valuta-problemerne først og fremmest former sig som spørgsmålene: Vil vi fortsat kunne hjemføre de udenlandske råstoffer, der er forudsætningerne for produktion og beskæftigelse? Og dernæst: Udhules værdien af penge og fordringer, der ikke er sikrede i reale værdier, af årsager, som har deres udspring i det danske samfund? Det er bl. a. disse forhold, som i det lange løb gør en inflation, selvom den i starten og under mildere former kan føles som en let rus, til en nedbrydende bevægelse.

Den nu gennem flere måneder bekræftede hovedlinie synes at vise, at den aktuelle valutakrise er drevet over. Vor valuta-reserve er dog ikke af en sådan størrelse, at den giver fuld tryghed, og problemet er ikke løst. Danmarks overordentlig store udenrigsomsætning i forhold til landets indbyggerantal gør vor økonomi overordentlig følsom for ændringer i bytteforholdet mellem eksport- og importpriser og for forskydninger i betalingsbalancen. Hertil kommer, som flere gange offentligt fremhævet af det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, at selve vor sociale struktur kan gøre vort valutaproblem langvarigt — jeg tilføjer: forudsat at der ikke politisk eller på anden måde tages de nødvendige skridt til ordening af spørgsmålet. Det må imidlertid være berettiget at konstatere en betydelig bedring i valutastillingen. Den ansvarsbevidste, omend i sig selv lidet populære, indsats, der blev gjort af regeringen i september 1954 og i marts i år med støtte af det radikale venstre og det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, viser nu sin virkning. Forbedringen skyldes — som anført af den højtærede finansminister — flere samvirkende årsager, men det kan ikke nytte, at de partier og den presse, som højrrøstet gav regeringen alene ansvaret for vanskelig-

[Kølbjørn.]

hederne, nu vil påstå, at resultaterne er uden forbindelse med den førte politik. Er ansvaret regeringens, når det ser mørkt ud, kommer man ikke uden om at give den del i æren, når det går fremad,

Iøvrigt må man næppe se bort fra de psykologiske faktorer på dette ømfindtlige område. Utvivlsomt har følelsen af, at der blev anlagt en stram finanspolitik for at hemme valutaforringelsen, i sig selv vakt tillid. Oppositionspresen, der lagde op til landets fallit, kan ikke tillægge sig andel i denne forbedring. Andre har da også anlagt en langt mere optimistisk vurdering; således udtalte lederen af det svenske folkeparti, professor Bertil Ohlin — den mand, som fremfor nogen har været den liberalistiske økonomis bannerfører i Sverige — i et interview med „Ekstrabladet“ den 12. oktober i år — jeg beder om tilladelse til et kort citat her og i det følgende:

„Danmarks økonomi har det langt bedre, end de fleste danske aner. Pengene er gode nok, og de bliver bedre!“

Det er en bemærkelsesværdig dom, udtalt, som den er, af en mand, der på een gang er sagkyndig — Bertil Ohlin var jo i sin tid professor i nationaløkonomi ved Københavns universitet — og ingenlunde kan mistænkes for partipolitisk overensstemmelse med den danske regering.

Er der således en umiskendelig lettelse i valutasisuationen, uden at denne begyndende opgang dog bør forlede os til let-sindighed, er til gengæld priserne på hjemmemarkedet kommet i stærk bevægelse. Detailpristallet steg i oktober til 405 mod 397 i juli, og bevægelsen er ingenlunde standset, tværtimod, en række nye stigninger er sat ind, og andre vil afledes af dem.

I relation til det foreliggende finanslovsforslag betyder udsigterne for januarpristallet, at udgifterne vil blive forøget med dyrtidstillæg — måske med 3 portioner — og reguleringer af aldersrente m. m. Kommer udsvinget til at dreje sig om 3 portioner, er der tale om en forøgelse af udgifterne med 75 mill. kr., som der på en eller anden måde må sikres dækning for. Prisstigningerne betyder øjeblikkeligt øgede udgifter for hjemmenes husholdning og på længere sigt mere anspændt offentlig økonomi — særlig for kommunerne, hvis

indtægtsmuligheder er begrænsede — samt større lønudgifter i erhvervslivet. De har, som naturligt er, straks givet anledning til livlig offentlig diskussion; vi har påny oplevet angrebene på pristalsreguleringen. Adskillige steder fremstilles det, som om lønmodtagerne kan være ganske ligeglade med enhver prisstigning; de er „privilegerede“ og får alt dækket, fortælles det. Ja, til tider kan man få det indtryk, at det er pristalsreguleringen, som er årsag til vanskelighederne, og at den derfor omgående må afskaffes. Uanset at alle ville foretrække et stabilt prisniveau, må det heroverfor være berettiget at slå fast:

1) Den regulering, som er fastsat i tjenestemandsløvs og kollektive arbejds-overenskomster, retter sig efter pristallets bevægelser. Er priserne stabile, sker der altså ingen forhøjelse på dette grundlag. Prisstigningerne kommer altid før lønstigningerne. Ifølge bladet „Frit Folk“ har det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen på et møde i Vejle udtalt:

„Jeg er betænkelig ved de store lønforhøjelser og er imod en automatisk pristalsregulering, men det er rigtigt, hvad der er sagt fra arbejderside, at lønningerne først stiger, når priserne er steget. Når lønningerne f. eks. stiger med 100 mill. kr., er der ikke tale om en forhøjelse af købekraften på denne beløb. Det kan ikke nytte at fremstille det sådan.“

Denne udtalelse vil jeg gerne anerkende.

2) Medens dyrtidsreguleringen for lønarbejderne i tiden 1939—46 skete kvartalsvis, foretages den nu kun hvert halvår. Det vil altså sige, at lønmodtagerne i mange måneder kommer til at bære de i efteråret indtrufne prisstigninger.

3) Lønreguleringen sker med bestemte øretillæg pr. time, eller for tjenestemandene med portioner for et bestemt antal points. Der er altså ikke tale om en procentvis forhøjelse, men om en regulering, der i mange tilfælde ikke dækker den skete prisforhøjelse.

Hvad angår de seneste stigninger i pristallet, fremgår det ganske klart, at de hovedsageligt skyldes faktorer udefra, først og fremmest de bedre priser for landbrugs-eksporten og de stærkt forhøjede brændselspriser. Iøvrigt er det sikkert af betydning, at spørgsmålet om avancerne nu er taget op

[Kolbjørn.]

til nærmere belysning — der indgår nu engang meget andet end arbejdsløn i produktionsomkostningerne. At de gældende aftaler og love om pristalsregulering må respekteres, synes alle ansvarlige faktorer nu at anerkende. Det er mit partis opfattelse, at opretholdelsen af sådanne bestemmelser også på længere sigt er i samfundets interesse. Når Danmark som fremhævet af formanden for De samvirkende Fagforbund, hr. Eiler Jensen, har minimumsrekord med hensyn til arbejdsstandsnings efter krigen, står det utvivlsomt i forbindelse hermed.

Naturligvis påvirker en stigende arbejdsløn produktionsomkostningerne, omend mindre, end det normalt antages. I en periode, hvor der foregår en international pristigning, særlig på fødevarer og råstoffer, er virkningen på konkurrenceevnen dog mindre betænkelig. Ser man på oplysningerne i OEECs statistiske bulletin for september i år — de sidste, jeg har kunnet fremskaffe — viser de, når leveomkostningerne i 1950 sættes lig 100, at for Danmark er tallet for andet kvartal 1955 på 120, for Norge på 136 og for Sverige på 130. Nu vil man måske sige, at alle disse lande har hel eller delvis socialdemokratisk regering, men også Frankrig har en stigning til 130 og det konservative ledede England ligeledes 130. Prisstigningerne er nok ikke bare skæbnens straf for socialdemokratisk styre. At valutavanskelighederne ikke ganske enkelt kan forklares som en følge af socialdemokratisk regering, har jo de sidste måneders udvikling rundt om, ikke mindst i England, tydeligt vist.

Når jeg har sagt dette, ønsker jeg at tilføje: een gruppe rammes dog altid ved en almindelige stigning i priseniveauet, de ældre medborgere, hvis tilværelse er baseret på opsparing i form af rede penge, obligationer, forsikringer el. lign. Det er derfor med tilfredsstillelse, at jeg konstaterer, at der i den seneste tid er taget et vist hensyn til disse såvel ved beskatningsreglerne som gennem fradrag for anden indtægt ved modtagelse af aldersrente. Udviklingen i retning

af folkepension skulle i væsentlig grad dække denne gruppe.

Overfor tidens økonomiske byrder er det naturligt at fremsætte ønske om besparelser, og vi må alle vise dette fornøden alvor. Nu er besparelser som tidligere fremhævet imidlertid en vanskelig ting. Man oplever her de mærkværdigste personlighedsspaltninger. Folk, der principielt kræver besparelser med høj røst, kan til tider ikke få nok fra stat eller kommune, men beklager sig tværtimod over smålighed og mangel på forståelse på de områder, hvor deres særlige interesser berøres. Mon den praktiske retningslinie derfor ikke er: lad det mindre væsentlige vente, gør det nødvendige så økonomisk som muligt? Vi er iøvrigt lydhøre for ethvert praktisk forslag.

Et område tiltrækker sig traditionelt stor opmærksomhed: forsvarsudgifterne, som fra 1952—53 til 1954—55 er steget fra 667 mill. kr. til 914 mill. kr. på finansloven. Beløbet kan stilles lidt forskelligt op, men uanset at det i forhold til beløbet i andre lande er lavt, er det en væsentlig faktor i vor offentlige økonomi. Jeg tror, at der er mange her, som inderligt ønsker, at de internationale forhold ville udvikle sig således, at der kunne ske gennemgribende ændringer på dette felt. Men endnu er intet afgørende sket. Vi har fået en Genèveånd, som har vakt forventninger, men samtidig lyder brintbombens brag fra Gobiørkenen, og jetjagerne lander i det uforsonlige Ægypten.

Jeg har bemærket, at finansudvalgets formand, det ærede medlem hr. Jensen-Broby, har hævdet, at der kan spares meget store beløb på forsvaret, idet han har den opfattelse, at indenfor militæret omgås man ikke statens og skatteydernes penge med den respekt, som må forlanges. Det vil sikkert være af interesse at få dette synspunkt uddybet her i tinget.

Under den storpolitiske debat ved folketingsamlingens åbning præsenterede den nye formand for den konservative folketingsgruppe, det ærede medlem hr. Aksel Møller, et columbusæg. Landets økonomiske van-

[Kolbjørn.]

skeligheder skulle løses ved, at vi alle fik skattelettelse af et sådant omfang, at arbejderne og tjenestemændenes lønforhøjelser ved det forventede nye pristal blev udlignet. Det lyder for mig noget fantastisk. Jeg husker jo også andre økonomiske retningslinier fra det konservative parti: hvorledes det under valgkampen i 1950 erklærede, at vi ikke talte flere skatter for derefter som regeringsparti at medvirke til de største skatteforhøjelser, vi har oplevet. Jeg husker, at det konservative folkeparti i foråret 1954, imod finansministerens advarsler, førte os frem til skattnedsættelser og forøgelse af købekraften, og at det såvel i 1954 som i 1955 holdt sig udenfor arbejdet med at rette valutabalancen op. Den løsning, man nu præsenterer, må, hvis den skal realiseres, betyde nedskæring på hundreder af millioner kroner på anlægs- og vejarbejder og på boligbyggeriet. Det vil sige massearbejdsløshed; kort sagt, at vanskelighederne væltes over på dem, der har mindst at stå imod med.

Heroverfor repræsenterer socialdemokratiet i fuld bevidsthed om sin opgave og sit ansvar også i finanspolitikken den linie, der søger at forene produktion og beskæftigelse, orden i statens husholdning og valutastabilitet.

Med disse bemærkninger skal jeg på mit partis vegne anbefale det foreliggende finanslovforslag, idet vi forbeholder os en gennemgang af dets enkeltheder i finansudvalget.

Thorkil Kristensen: Under sin omtale af pristalsreguleringen for et øjeblik siden gjorde det ærede medlem hr. Kolbjørn en bemærkning om en tale, jeg havde holdt i Vejle bl. a. om dette spørgsmål. I denne forbindelse sagde det ærede medlem, at pristalsreguleringen ikke virker, før priserne er begyndt at stige. Nej, men det har jeg jo heller ikke sagt, hverken i den pågældende tale eller andre steder. Alt, hvad jeg har sagt — det vil også fremgå af referaterne — er, at når vi har en automatisk pristalsregulering, vil udefra kommende prisbevægelser slå hurtigere og mere sikkert igennem i det danske prissystem, end de ellers ville gøre.

Jeg havde iøvrigt om dette spørgsmål en

interessant debat i Randers sidste mandag aften med den højtærede økonomi- og arbejdsminister, som overfor mine bemærkninger derom gav udtryk for, at det efter hans mening var et åbent spørgsmål, der kunne gøres til genstand for forhandling, om det eksisterende pristalsreguleringssystem burde ændres. Jeg er veltilfreds med denne udtalelse, og jeg skal derefter vende mig til det, som er den egentlige genstand for denne debat, nemlig statens finanser.

Det er blevet almindeligt, at vi under en finanslovdebat ser på 3 finansår: det foregående, det indeværende og det kommende. Dette har også efter sædvane den højtærede finansminister gjort i sin fremsættelsestale, og jeg vil gøre det samme.

Vedrørende det foregående finansår, 1954—55, har vi som bilag til finanslovforslaget fået en interessant oversigt over dette finansårs stilling på forskellige områder. Jeg takker for denne oversigt, som jeg synes er et værdifuldt bidrag til folketingets overvejelser af disse ting. Det fremgår af denne oversigt og iøvrigt af de oplysninger, der foreligger, at året 1954—55 bød på en stigning i drifts- og anlægsudgifterne på ca. 6 pct. i forhold til foregående år. Denne stigning var, som den højtærede finansminister sagde, mindre end i de to foregående år. Det er rigtigt, dels fordi de to foregående år — eller i hvert fald det første af dem — i nogen grad var præget af Koreainflationen, dels fordi forsvaret jo dengang befandt sig i en hurtigt stigende opgang med hensyn til udgifterne.

Iøvrigt vil jeg gerne om 1954—55 gøre den ene bemærkning, at når udgifterne dér ikke er blevet større, udgiftsstigningen altså heller ikke større, end den højtærede minister nævnte, hænger det bl. a. sammen med, at man i sommeren 1954—55 gennemførte forskellige indgreb, og disse indgreb var — det er det, jeg vil fremhæve — for en stor del udsættelser af materielanskaffelser og navnlig af anlægsarbejder, og der gælder jo om udsættelser det, at de hjælper i øjeblikket, men de forøger den byrde, der ligger og venter på os senere.

Ser vi på 1955—56, indeværende finansår, kan jeg slutte mig til de bemærkninger, den højtærede finansminister gjorde vedrørende statsbanernes økonomi. Jeg har i det sidste par års finanslovdebatter — det var vist

[Thorvil Kristensen.]

navnlig for 2 år siden — gjort forskellige bemærkninger om disse ting uden dengang at finde særlig megen forståelse hos den daværende højtærede trafikminister. Jeg er glad for, at regeringen nu vil tage disse spørgsmål op, men jeg er fuldt på det rene med, at de er meget vanskelige.

Iøvrigt ser det ud til, at også i 1955—56 vil stigningen i drifts- og anlægsudgifter ligge omkring 6 pct., noget lignende som i det foregående år. Det ser også ud til efter det skøn, der er foretaget, og efter den højtærede finansministers fremsættelsestale, at overskuddet i år bliver en del mindre, end det var ventet i foråret. Det blev også sagt i talen, at der i foråret var budgetteret i underkanten med hensyn til visse udgifter. Jeg håber ikke, at dette var bevidst, for i så fald er det ikke heldigt. Men det viser sig altså nu, at medens man i foråret, naturligvis med den store usikkerhed, som det altid må indebære, talte om et forventet overskud på ca. 630 mill. kr. på drifts- og anlægsbudgettet, ligger forventningen nu på omkring 470 mill. kr., altså væsentligt lavere, og vi må måske endda regne med, at stigende brændselspriser efter nytår vil forringe dette tal endnu en smule; men det ved jeg ikke. Det ser altså ud til, at overskuddet i indeværende finansår bliver noget mindre, end man i foråret havde forhåbninger om, men jeg er i og for sig enig med den højtærede minister i, at det afgørende er virkningerne på samfundets økonomi, og jeg skal senere gøre nogle bemærkninger om samfundets økonomi.

Vender vi os så til det kommende finansår, som finanslovforslaget jo direkte angår, fremgår det af den højtærede finansministers tale, at det er budgetteret på grundlag af de lønninger, der gælder efter reguleringen pr. 1. oktober, og iøvrigt på grundlag af de i oktober herskende prisforhold. Dette er en naturlig og rimelig, praktisk fremgangsmåde, som jeg naturligvis ingen indvendinger har imod, men det betyder også, således som den højtærede finansminister rigtigt sagde i sin tale, at de lønforhøjelser og de prisstigninger, vi kan vente i den kommende tid, ikke er indregnet. Det gælder de reguleringer, der vil komme efter januarpristallet, og dem, der eventuelt måtte komme senere som følge af lønforhøjelser og som

følge af en eventuel regulering efter juli-pristallet næste år, hvis der bliver tale om en sådan.

Det ville være interessant, om man kunne danne sig en forestilling om, hvor meget de budgetterede udgifter vil stige, når disse lønreguleringer efterhånden kommer ind, og når de prisstigninger for brændsel og formentlig for andre ting, som kan ventes i den kommende tid, bliver effektive. Jeg er klar over, at ethvert skøn om sådanne spørgsmål på dette tidlige tidspunkt må være meget usikkert, men det gælder jo finanslovforslaget i det hele taget, og jeg synes derfor, det er umagen værd at se en lille smule på spørgsmålet.

Nu ved vi ikke, om der kommer 2 eller 3 reguleringstillæg fra april, vi ved heller ikke, om der kommer yderligere tillæg fra oktober næste år. Den højtærede finansminister sagde, at en reguleringsportion koster staten 25 mill. kr., når man ikke blot tager hensyn til statens lønninger, men også til de andre virkninger, bl. a. på de sociale udgifter. Jeg går ud fra, at virkningen på de sociale udgifter kommer en del senere end virkningen på lønningerne, og den kan vel derfor ikke i samme grad nå at blive effektiv i det pågældende finansår, navnlig da ikke forsåvidt angår oktoberreguleringen næste år. Regner vi imidlertid med 3 portioner effektivt i det meste af året, vil merudgiften blive på op mod 75 mill. kr., hvortil formentlig kommer højere brændselsudgifter til statsbanerne og visse andre ting. Det drejer sig altså om et betydeligt beløb. Vi må huske på, at en prisstigning for materialer og andre ting vil komme ind på mange poster, ikke mindst indenfor statens anlægsbudget.

Dertil kommer, hvad jeg gerne vil hæfte mig et øjeblik ved, at såvidt jeg kan se, er udgifterne til forsvaret og civilforsvaret ikke særlig realistisk budgetteret. Det hedder i den højtærede finansministers tale, at det er budgetteret til ca. 30 mill. kr. mere end på indeværende års finanslov. Det er vel i og for sig mere interessant at se på, hvad det er budgetteret til i forhold til det overslag, det skøn over statsfinanserne for indeværende, som er omdelt til ordførerne i denne debat. I forhold til dette overslag viser forsvar og civilforsvar næste år en udgiftsstigning på kun 8 mill. kr. eller lidt

[Thor kil Kristensen.]

under 1 pct. Det hedder da også i den højtærede finansministers tale, at der kan ventes tillægsbevillinger til forskellige anlægsudgifter. Dertil kommer jo, som vi vel alle ved, at vi har nået det stadium, da fornyelsen af det fra Amerika modtagne, meget kostbare materiel efterhånden begynder at blive et aktuelt problem. Jeg vil derfor antage, som jeg sagde før, at budgetteringen på dette punkt næppe er realistisk, og at de virkelige tal, selv bortset fra de lønreguleringer, jeg talte om før, nok vil blive noget højere end anslået. Dette vil formentlig sige, at de samlede drifts- og anlægsudgifter i det kommende finansår, når man tager alle de faktorer med i betragtning, jeg har nævnt, vil blive ikke helt uvæsentligt højere end i år. Jeg vil rent skønsmæssigt gætte på, at de vil blive mindst 100 mill. kr. højere end de ca. 4,3 milliarder kr., hvortil de er budgetteret. Jeg nævner dette, skønt med betydelige forbehold, men hvis man skal regne med 3 reguleringstillægsportioner af det omfang, den højtærede minister har talt om, de andre prisbevægelser, jeg har nævnt, og den formentlige underbudgettering af forsvarsudgifterne, vil jeg gætte på, at mit skøn er nogenlunde realistisk. Hvis det er tilfældet, vil formentlig i det kommende finansår de samlede drifts- og anlægsudgifter vise en stigning på nær ved 6 pct. ligesom i de to foregående finansår. Jeg kan måske sige 5—6 pct., men ingen kan vide det med sikkerhed.

Det er nu bemærkelsesværdigt at se, hvis vi vender os til indtægterne, at den budgetterede indtægtsstigning er forholdsvis ringe, ikke så forfærdelig meget over 100 mill. kr. Den højtærede finansminister begrundet sikkert med rette dette med bl. a., at landbrugets skattepligtige indtægter utvivlsomt vil gå ned i mange tilfælde. Vi ved jo alle, at regnskabsåret 1954—55, der for så mange landmænd danner grundlag for beskatningen, har vist en meget betydelig nedgang i landbrugets indtægter. Det er derfor sikkert rigtigt, at man må regne med en forholdsvis beskedne stigning i indkomstskatten. Hvordan det går med told- og forbrugsafgifterne, ved jeg ikke, men det er rigtigt, som den højtærede minister siger, at når man lægger visse skatter på, påvir-

kes indirekte også provenuet af andre afgifter.

Man må, når dette tages i betragtning, sikkert regne med, at det budgetterede overskud for næste finansår er større, end det virkelige overskud vil blive.

Hvis det er sandsynligt, som jeg talte om før, at udgifterne vil blive mindst ca. 100 mill. kr. større, og hvis vi accepterer skønnet over indtægterne, som ikke er til nærmere at vurdere, er det vel sandsynligt, at overskuddet bliver omkring 100 mill. kr. mindre end anført i finanslovforslaget. Det vil sige, at det formentlige overskud skulle komme ned på omkring 350 mill. kr., men jeg erkender den store usikkerhed i dette skøn, og det er formodentlig rigtigere at sige, at det i øjeblikket synes sandsynligt, at tallet vil ligge et sted mellem 300 mill. kr. og 400 mill. kr. Det vil da sige, at det er gået denne gang, som det er gået tidligere, at nye skatter og afgifter i nogen grad bliver absorberet af stigende udgifter. Men jeg skal iøvrigt senere komme tilbage til statsfinansernes fremtidsudsigter.

Forinden vil jeg gerne vende mig til kapitalbudgettet, som også blev omtalt af den højtærede minister. Forslaget viser, at udgiften til boligstøttelån nu omsider vil begynde at gå ned. Men vi ved alle, at boligstøttelånene udbetales med en betydelig forsinkelse, og at der derfor vil gå endnu en tid, før lånene til det store byggeri i fjor finansmæssigt set bliver afviklet.

Jeg forstod også på den højtærede finansministers tale, at den nedgang i nye udlån, som er forudset i budgetforslaget, næppe bliver så stor, som tallene angiver, og at de samlede kapitaludgifter antagelig vil blive omtrent som i år. Det står mig ikke helt klart, om den højtærede minister med de samlede kapitaludgifter tænker på nettoudgifterne eller på bruttoudgifterne. Det har en vis betydning, fordi den del af bruttoudgifterne, som kan ventes dækket gennem overskuddet på drifts- og anlægsbudgettet, formentlig vil gå ned. Hvis derfor bruttokapitaludgifterne er de samme som i år, bliver finansieringsbehovet større end i år, for når driftsbudgettet ikke giver så stort et bidrag til dækning, må en større del af dækningen skaffes gennem obligations-salg. Men det står mig altså ikke helt klart,

[Thor kil Kristensen.]

hvordan dette skal forstås. Jeg er iøvrigt klar over, at skønnet er behæftet med en betydelig usikkerhed, men så meget kan man vel sige, at det finansieringsbehov, man har brug for at søge dækket gennem obligationssalg, efter den højtærede finansministers oplysninger formentlig vil blive af stort set samme størrelsesorden som i år — efter de betragtninger, jeg har anført, måske en smule større end i år, men jeg tør ikke sige noget bestemt herom.

Nu er forholdet dette, at statens obligationssalg i meget alvorlig udstrækning har svigtet det sidste 1½ år, idet salget i virkeligheden næsten gik i stå i foråret 1954, og det er ikke siden lykkedes at få rigtig fart i det. Jeg har tidligere haft lejlighed til at tale om dette spørgsmål og skal kun ganske kort gentage, at det var utvivlsomt en ulykke, at der ikke i tide, medens der endnu var en lidt større likviditet, blev sat større fart på dette område, men det er jo for sent nu.

Jeg har set lidt på udviklingen i obligationssalget siden 1. april 1954, som omtrent falder sammen med det tidspunkt, da salget kom ned på meget små beløb. I de 19 måneder — godt 1½ år — der var gået den 1. november i år siden dette tidspunkt, er der brutto solgt for ca. 485 mill. kr. Men samtidig er der jo indfrielse af ældre statslån, forfaldne statslån, og derved kommer der mange penge i omløb. Hvis man vil se på statens nettosalg af obligationer og undersøger, hvor meget der er opsuget gennem salg af nye obligationer udover det beløb, der er sat i omløb gennem indfrielse af gamle obligationer, kommer man til det vistnok for mange overraskende resultat, at statens nettosalg af obligationer i disse 19 måneder har været ca. 35 mill. kr., altså små 2 mill. kr. pr. måned. Det er jo et helt forsvindende tal i sammenligning med statsbudgettets størrelse. Det vil altså i virkeligheden sige, at statens nettoobligationssalg som pengeopsugende faktor praktisk talt ikke har været effektiv i det sidste halvandet år. Hvordan nu tallene for november måned vil stille sig, når vi lærer dem at kende om nogle få dage, ved jeg ikke.

Der er et forhold i denne forbindelse, som jeg gerne vil fremdrage. Det er omtalt i den højtærede ministers tale, at valutastillingen

— som vi jo også alle ved — er blevet forbedret siden omkring den 1. juli, altså nu i sommer. Det er endvidere bekendt for mange, at nationalbanken — i juni måned var det vist — rettede en henstilling til bankerne og vistnok også til forsikringsselskaberne, men i hvert fald til bankerne, om, at når de var i stand til at købe obligationer, burde de købe statsobligationer fra nationalbanken og ikke kreditforeningsobligationer. Det er jo i sig selv en henstilling, som man ville være betænkelig ved at se i kraft i længere tid, fordi det er et indgreb i kapitalmarkedets frie funktioner, som man i og for sig ikke gerne ser. Men det ejendommelige er nu, at trods denne henstilling og trods det, at valutasituationen siden den 1. juli er blevet bedre, hvilket har givet penge i bankernes kasser, er der alligevel ikke sket nogen forbedring, udover rent forbigående, i statens obligationssalg.

Det er endogså sådan, at i de sidste måneder har obligationssalget været nede på næsten helt forsvindende beløb til trods for, at der bl. a. i september kom en del penge ud ved indfrielse af ældre statslån. Jeg har set på statens nettosalg af obligationer fra den 1. juni i år til den 1. november i år, og det viser et tal på ÷ 38 mill. kr.; der er altså i disse fire måneder indfriet 38 mill. kr. mere af ældre statslån, end der er kommet ind ved salg af nye obligationer. Det må naturligvis stemme til alvorlig eftertanke; det viser, hvor svært statens obligationssalg former sig, efter at vi nu er kommet ned på en forholdsvis beskedent likviditet.

Iøvrigt må jeg sige, at det lader sig ikke gøre at forklare det ringe obligationssalg ved likviditeten alene. Som jeg sagde før: likviditeten bliver jo forbedret ved den forbedring i valutastillingen, vi har oplevet i de sidste måneder; stillingen er da også den, at bankernes likviditet nu i efteråret har været noget bedre, end den var sidste efterår på samme tid, og dog er obligationskurserne lavere i dette efterår, end de var i det tilsvarende måneder i fjor; det sidste indeks var ca. 3 points lavere end det tilsvarende et år tidligere. Det må derfor utvivlsomt blive nødvendigt at drage psykologiske faktorer med ind. Man kan måske i den allersidste tid nævnte inflationsfrygt, som stimulerer folks interesse for aktier,

[Thorvil Kristensen.]

men iøvrigt er det jo obligationen, der er det populære papir i Danmark, og det er derfor nødvendigt at sige, at når obligationssalget har været så ringe, som det har, må det hænges sammen med, at der ikke har været den fornødne tillid til, at det kan lykkes at få en tilstrækkelig stabil økonomi her i landet.

Nu kan man fremhæve de internationale faktorer, så meget man vil; det er nødvendigt at tilføje, at den nuværende høje regering ikke har vist noget særlig stort talent til at skabe tillid. Den højtærede finansministers taler i dette høje ting har jo gennemgående været fornuftige taler, men der er undertiden holdt ministertaler ude i landet, som ikke har skabt den samme tillid til, at man vil holde igen. Jeg skal her minde om, at den højtærede trafikminister synes at have startet sin karriere med at rejse rundt og give forskellige løfter. Ifølge „Politiken“ har den højtærede minister været i Aalborg og lovet en ny Limfjordsbro til adskillige millioner kroner. Jeg ved ikke, hvor kompetencen til noget sådant stammer fra. Der foreligger også, som det ærede medlem hr. Kolbjørn var inde på, fra den samme højtærede minister noget om, at nu skal aldersrentemodtagerne til at rejse til nedsat pris på statsbanerne. Jeg synes, den nye højtærede minister har vist sig at være en svagere mand, end man kunne have ønsket af en ny minister på denne vanskelige post. Det er jo ikke en ministers opgave at gå rundt og strø om sig med løfter, og jeg tror, jeg giver den høje regering et godt råd, når jeg siger, at dette er ikke vejen til at skabe større tillid til vor økonomiske politik.

Obligationssalget bringer os i nærheden af det meget diskuterede spørgsmål om statens forhold til nationalbanken. Jeg skal ikke sige meget om dette mellemværende, som jo har været så stærkt diskuteret. Jeg tror, det viser sig, at det ikke var nogen god idé, det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard fik, da han fik indført den skik, at visse indtægter skal sættes ind på en særlig konto — med det resultat, at man så må trække så meget mere på den løbende konto. Det er jo i og for sig et spørgsmål om bogholderi, men det fremgår tydeligt af den debat, der har været her i landet,

at dette snarest har forvirret begreberne i stedet for at afklare dem.

Ser man nu på det samlede mellemværende mellem staten og nationalbanken, kan man finde oplysninger om det to steder, dels i nationalbankens balancer, som offentliggøres hver halve måned, og dels i „Statistiske Efterretninger“ en gang om måneden. Desværre stemmer disse tal ikke helt overens, selvom uoverensstemmelserne er små, navnlig i forhold til de samlede tal. Jeg formoder, at det skyldes enkelte mindre poster, som man kan bogføre på den ene eller den anden måde, og det kan måske være en skønssag, men det ville i og for sig være ønskeligt, om disse to for offentligheden tilgængelige opgørelser af det samme mellemværende faldt fuldstændig sammen.

Hvad angår selve realiteterne, er det jo bekendt, at der var et meget stort træk fra statens side på nationalbanken gennem finansåret 1954—55; det lå i en størrelsesorden af omkring ved $\frac{1}{2}$ milliard kr., og det var jo medvirkende til, at til trods for en stor nedgang i nationalbankens valuta-beholdning på dette tidspunkt blev likviditeten omtrent uforandret i samfundet, og valutatilbagegangen kom derfor ikke til at øve sin sædvanlige indvirkning på økonomien, hvilket utvivlsomt har bidraget til, at vi kom så langt ud, som vi gjorde.

Det er rigtigt, når den højtærede finansminister nu har fremhævet, at dette forhold har været væsentligt bedre i indeværende finansår, og det er rigtigt, at i den halvdel, godt og vel, af dette finansår, som nu er gået, har det yderligere overtræk været beskedent. Jeg finder dog anledning til at understrege, at når trækket på nationalbanken ikke har været større, end tilfældet er — og det gælder både foregående og indeværende finansår — hænger det sammen med, at de på dollarpræmieringen indbetalte beløb nu er blevet overført fra de private banker til nationalbanken og derved har formindsket trækket på statens konti — det drejer sig vel indtil i dag om ca. 200 mill. kr. Dette betyder sammen med den låneordning, der tidligere er etableret, at denne dollarpræmieringsordning faktisk i dag gradvis er kommet til at virke, som om det var en afgift. Mine bemærkninger indebærer naturligvis ikke noget om

[Thorkil Kristensen.]

venstres stillingtagen til hele denne ordning eller en godkendelse deraf. Jeg har blot nævnt dette for at vise, at dollarpræmieringen rent faktisk er kommet til at virke, som om det var en afgift, og det har altså været en af de faktorer, som har bevirket, at trækket på nationalbanken ikke er blevet større, end det ellers ville have været.

Jeg skal konkludere mine betragtninger derhen, at vi også i det kommende finansår i betydelig udstrækning vil være afhængige af statens obligationssalg, hvis det skal forhindres, at en kreditudvidelse sker over statsfinanserne. Formentlig vil et obligationssalg mindst lige så stort som i indeværende finansår være nødvendigt, hvis staten skal være pengepolitisk nogenlunde neutral. Dertil kommer jo, at der for tiden tales om, at der kan ventes en tekstiltold med dertil hørende ophævelse af deponeeringsordningen for tekstilvarer.

Jeg skal ikke udtale mig om dette spørgsmål, men blot sige, at hvis det bliver tilfældet, frigøres der derved ret betydelige midler, som i øjeblikket finanspolitisk eller pengepolitisk er bundet i kraft af deponeeringsordningen, og skal man forhindre, at dette fører til en uønsket krediteksponering, må statens obligationssalg være så meget større.

Jeg kommer så til spørgsmålet om samfundets økonomi i al almindelighed, hvorom den højtærede finansminister gjorde visse bemærkninger i sin tale. Den højtærede minister talte om, at valutastillingen af forskellige grunde var blevet bedre i de sidste måneder, og det er jo rigtigt. Jeg har i og for sig ingen bemærkninger at gøre for dette afsnits vedkommende. Men det er jo også rigtigt, når den højtærede minister derefter tilføjede, at vi har brug for en betydelig forbedring i vor valuta-reservestilling, og desuden har vi en ret betydelig kort valutagæld, der, som den højtærede minister fremhævede, måske skal indfries i løbet af en forholdsvis kort årrække. Derfor kan jeg i og for sig tiltræde de bemærkninger, den højtærede minister gjorde om disse spørgsmål, men jeg kunne egentlig dertil godt føje, at ser vi på bytteforholdet i vor udenrigshandel, der jo ofte har så stor indflydelse på valutastillingen, må man desværre vistnok regne med, at den stigning, som er sket i

brændselspriserne, altså på importsiden, er vi mere sikre på at beholde fremover, end vi er med hensyn til den stigning, der i den sidste tid er sket i vore eksportpriser, særlig på landbrugsvarer. Der er derfor stadig grund til at se på valutaproblemet som noget, vi i høj grad bør være varsomme overfor.

Jeg skal ikke iøvrigt knytte mange bemærkninger til prisstignings- og lønproblemerne, som det ærede medlem hr. Kolbjørn var inde på; nu venter vi jo allesammen på resultaterne af den kommende vinters lønpolitiske forhandlinger. Jeg skal blot sige, at dette naturligvis ikke bare vedrører prisniveauet, men også indirekte har betydning for vor valutastilling, idet den førte lønpolitik jo både har betydning for forbruget her i landet og for vor konkurrenceevne overfor udlandet, begge vigtige valutapolitiske faktorer.

Jeg har lyst til at slutte mine bemærkninger om valutaproblemet med at sige, at det er jo et spørgsmål, om der ikke er et andet problem, forsåvidt beslægtet med valutaproblemet, der i stigende grad må beskæftige os her i landet. Jeg tænker på investeringsproblemet. Forholdet er jo det, at de senere års valutavanskeligheder har vi nok i nogen grad klaret ved forbrugsbegrænsende eller finanspolitiske foranstaltninger; men vi har jo også klaret dem ved foranstaltninger, som er gået ud over investeringen. Jeg har allerede nævnt et par eksempler på, at man har udsat statslige anlæg og arbejder, og i det hele taget gælder det, at man har klaret flere af vore problemer ved at udskyde forskellige anlæg, som før eller senere skal foretages.

Dertil kommer, at når vi har haft kreditstramning, som vi har haft fornylig under Koreakrigen, og som vi nu har igen i så høj grad; går det ud over erhvervslivets investeringer. Det skulle også gerne kun være en udsættelse, for hvis det varer ret længe, inden vi kan holde trit med de mest progressive lande i Europa på investeringsområde, sækker vi agterud i konkurrencen, og det kan vi slet ikke tillade os. Derfor bliver investeringsproblemet endnu mere brændende i de kommende år.

Man har i denne forbindelse fremhævet de store årgange, men der er mange andre ting. Det er bekendt, at vi kan vente

[Thorvil Kristensen.]

meget store trafikinvesteringer i Københavns nærtrafik, udbygning af vejssystemet, forøgelse af bilparken o. s. v. Vi må også regne med, at energiforsyningen, navnlig hvis den delvis skal til at foregå på atom-basis, vil kræve overmåde store anlægsudgifter. Derfor er det meget vigtigt, at vi får en så stor opsparing, at vi kan få råd til de investeringer, der bliver nødvendige i de kommende år, og det er i og for sig tankevækkende, at den oversigt, som OEEC nylig har udsendt om de fire nordiske lande, Island, Sverige, Norge og Danmark, viser, at Danmark ligger klart i spidsen med hensyn til den procent af indkomsterne, der går til forbrug; det vil jo sige, at det i tilsvarende grad går ud over opsparing og investering.

Denne debat er jo fortrinsvis en finansiel debat; jeg skal derfor vende tilbage til statsfinanserne ved at rejse det spørgsmål: Vil statsfinanserne i de kommende år forme sig sådan, at de vil lette disse investeringsopgaver, eller vil de forme sig sådan, at de gør det vanskeligere for os at få den fornødne vækst i de investeringer, der skal til? Det er vanskeligt at sige noget om dette. Jeg har tidligere henstillet til finansministeren, at vi prøver at danne os en vis forestilling om disse ting nogle år fremover. Jeg er klar over, at så forfærdelig mange år kan man ikke se frem, men noget bør vi nok gå ind på disse problemer; den højtærede minister har også i fjor udtalt sig imødekommende på dette punkt.

Ser vi nu på det, vi foreløbig ved, har vi i det sidste par år haft en årlig stigning i drifts- og anlægsudgifter på ca. 6 pct., og der er, såvidt jeg kan se, noget, der tyder på, at vi kommer nær til dette også i det kommende finansår. En del af disse 6 pct. dækker over en prisstigning, en anden del dækker over en reel forøgelse i den mængde af landets produktive kræfter, der lægges beslag på gennem de offentlige budgetter. Hvor meget der er det ene, og hvor meget der er det andet, er svært at sige, det kan vi måske komme nærmere ind på under drøftelsen i finansudvalget.

Der foreligger jo en meget værdifuld oversigt fra det økonomiske sekretariat over statsfinansernes udvikling fra 1938—

39 til 1952—53. Den viser, at i denne periode er de offentlige udgifter steget fra ca. 16 pct. af bruttonationalproduktet til ca. 19 pct. Som det rigtigt står i en fodnote, burde man måske hellere se på nettonationalproduktet. I så fald ville tallene blive lidt større og stigningen i procenten også blive lidt større, fordi nettonationalproduktet vistnok i denne periode er steget langsommere end bruttonationalproduktet.

Spørgsmålet er nu: Er der stadig en opadgående tendens i de offentlige budgetter, særlig statsbudgettet, i forhold til nationalproduktet, som jo er den kilde, hvoraf alt forbrug og al investering her i landet skal øse? Det forekommer mig nærmest sandsynligt, at der stadig er en svagt stigende tendens, navnlig når vi tager i betragtning, at vi har udsat så meget, som så senere vil komme og melde sig som en nødvendighed. Men jeg beder om, at vi får disse ting nærmere opklaret. Så meget er i hvert fald sikkert — det sagde også den højtærede minister i sin tale — at vi i høj grad har brug for forsigtighed og tilbageholdenhed i statens udgiftspolitik i den kommende tid; dette skal jeg gøre nogle bemærkninger om til slut.

Der blev for nogle år siden nedsat et spareudvalg, og vi fik også nedsat en forvaltningskommission, som bl. a. skulle se på de administrative udgifter og administrationens hele indretning. Jeg mener, at disse to kommissioner har gjort et godt arbejde, og der er også kommet visse resultater ud af det, men de store ting er det ikke blevet til, og nogle har vistnok følt, at resultatet var en skuffelse. Jeg siger ikke dette som en bebrejdelse mod spareudvalget eller forvaltningskommissionen, for de var ifølge deres indretning og oplæg vel ikke i og for sig indstillet på at tage større politiske problemer op, og vi kan godt se i øjnene, at skal man virkelig tale om besparelser, der klodser noget, kommer man ikke uden om politiske problemer, til tider vanskelige politiske problemer.

Der kunne måske også her, hvor vi offentligt diskuterer finansloven, være grund til at understrege, at selve finanslovens behandling i dette høje ting og i finansudvalget jo normalt ikke har så forfærdelig stor indflydelse på udgiftspolitikken eller på finanspolitikken i det hele taget. De instrumenter,

[Thorvil Kristensen.]

man har at spille på, når man skal fremkalde en bevægelse i den ene eller den anden retning, er hovedsagelig skatterne og anlægsudgifterne. Man kan forhøje eller nedsætte skatterne — det kan ved lovændring gøres forholdsvis hurtigt — og man kan udsætte eller fremskynde anlægsarbejderne, og det er da også disse to instrumenter, vi særlig har spillet på i de senere år. Hertil kunne man måske føje statens obligationssalg, men dette instrument har ikke fungeret så godt i det sidste halvandet år.

Det er klart, at skal man gøre noget virkeligt med varig virkning, trænger man også til at se på den tredje store faktor i statsfinanserne, det, som man egentlig kunne kalde for statsfinansernes grundstamme, nemlig driftsudgifterne. Hvad dem angår, er de gennemgående fastlagt i forskellige udgiftslove, skolelove, forsvarslove, sociallove o. s. v., og dermed er jo for en stor del de tal, der er indgået i de skiftende finanslove, bestemt.

Det er derfor klart, at man ikke for alvor kan komme ind på besparelsspørgsmål uden at tage nogle af udgiftslovene op til eftersyn. Jeg har tidligere haft lejlighed til at sige, at det var rimeligt at gøre dette i forbindelse med skattereformen, og vi har da også fra vor side ved den begyndende gennemgang af skattereformforslagene taget visse af disse problemer op til drøftelse i udvalget og vil også senere vende tilbage til dem.

Når man drøfter skattereform, taler man på forskellige punkter om, hvorledes udgifterne skal fordeles mellem stat og kommune. Her er der god anledning til at se på, om disse udgifter overhovedet er bestemt sådan, som det er praktisk under nutidens forhold. Forholdene har jo skiftet meget her i landet i de sidste årtier, og derfor er der sikkert visse ting, som det er betimeligt at tage op til overvejelse. Jeg skal nævne nogle eksempler herpå. Når jeg nævner disse eksempler, gør jeg det, fordi det er konkrete punkter, som vi fra venstres side ønsker

taget op til praktisk overvejelse i den kommende tid med henblik på mulighederne for besparelse.

Jeg nævner først renterne af statens udlån. Staten har jo en meget stor udlånsvirksomhed. Jeg bad i fjor i finansudvalget om at få en oversigt over, hvad renten er for de forskellige slags statsudlån, og hvor i lovgivningen eller på anden måde denne rente er fikseret. Jeg har også fået en sådan meget interessant oversigt, og det takker jeg for. Bl. a. på grundlag af denne rettede jeg under debatten i marts måned en henstilling til den højtærede finansminister vedrørende muligheden for en forhøjelse af renten på nogle af byggestøttelånene fra den ældre lovgivning. Den højtærede minister lovede at tage det op til overvejelse, og jeg vil gerne bede den højtærede minister udtale sig om, hvorvidt disse overvejelser er afsluttet. Men der kan jo være andre former for statsudlån, og jeg tror, at vi i finansudvalget bør have et samråd med den højtærede finansminister om dette. Det ser jo ud til, at vi nu, desværre kunne man sige, i temmelig lang tid fremover skal have et forholdsvis højt renteniveau, i hvert fald sammenlignet med det, vi havde lige efter krigen, og det vil derfor være rimeligt, at vi forhøjer rentesatserne for nogle af statens udlån; ellers får de, som bliver begunstiget med disse udlån, en altfor stor fortrinsstilling i forhold til andre borgere her i landet.

Et andet punkt, jeg vil nævne, er taksterne for forskellige af de ydelser, staten præsterer. Jeg skal her nævne et enkelt eksempel, nemlig rigshospitalet, som vi har haft samråd om i finansudvalget, ved hvilken lejlighed jeg tog anledning af en konkret sag til at undersøge, hvordan taksterne har været gennem de senere år. Det viser sig, at de takster, der betales for at ligge på rigshospitalet, nemlig 4 kr. på fællesstue og 12 kr. på enkeltstue, har været uforandrede i hvert fald i mindst 20 år, idet de nuværende takster er de samme, som gjaldt i finansåret 1934—35. I den tid er prisniveauet steget til mellem det dobbelte og tredob-

[Thorvil Kristensen.]

belté, men taksterne er stadig de samme. De bør naturligvis forhøjes.

Jeg skal gøre en bemærkning om statens pensionsvæsen, som jo også er et af de punkter, hvor udgifterne stiger stærkt, idet hele reguleringstillægget betales af staten, mens tjenestemændenes bidrag kun betales af den faste løn. Dette forhold er velkendt, men det er vel ikke tilstrækkeligt kendt, at dette betyder, at pensionsbyrden for hvert år, der går, i endnu højere grad kommer til at ligge på selve staten. Jeg har undersøgt, hvordan det ligger i den sidste 5 års periode, fra 1951—52 til 1956—57. I løbet af denne periode vil efter finanslovsforslaget at dømme de samlede pensionsudgifter stige med 37 pct., men tjenestemændenes bidrag vil kun stige med 9,5 pct. Til gengæld vil så statens bidrag stige med 39,4 pct. Det er jo en meget stor forskydning bare i en 5 års periode, og den vil endda blive lidt større, end jeg her har nævnt, fordi der kommer flere reguleringstillæg til end dem, der er nævnt i finanslovsforslaget. Nu har vi jo diskuteret dette i forbindelse med folkepensionsforslaget i sidste uge, og jeg gentager min tak til den højtærede finansminister for hans bemærkning om, at vi skal ordne disse to problemer samtidig.

Jeg skal nævne endnu et område. Jeg tænker på arbejdsløshedsloven og beskæftigelsesloven. De har hovedsagelig fået deres nuværende form ved to love i 1946, selvom der er gennemført visse mindre ændringer. Nu er det et spørgsmål, om vi ikke også på dette punkt må regne med, at de samfundsmæssige forudsætninger for lovgivningen er andre end dem, man havde for øje, dengang disse love fik deres form. Vi har tidligere regnet med betydelig arbejdsløshed som en næsten normal tilstand her i landet, men nu har vi i snart en lang række år haft en i forhold til tidligere meget høj beskæftigelsesgrad, og jeg tror, at vi, ikke mindst med henblik på fremtiden, bør tage disse love op til revision. Jeg ved, at der sidder en kommission vedrørende disse spørgsmål, men den har vel ikke i særlig grad fået det kommissorium at tage netop det spørgsmål op, om ikke forudsætningerne har ændret sig.

Må jeg give et par tal. Ifølge finanslovsforslaget skal staten i henhold til arbejdsløshedsloven i næste finansår betale ca. 120

mill. kr., dertil kommer 30 mill. kr. i henhold til beskæftigelsesloven. Hvis vi dertil føjer kommunernes udgifter, kommer vi op på omtrent 200 mill. kr., som stat og kommuner skal ofre til disse formål i et samfund, hvor beskæftigelsesgraden er meget høj. Det må utvivlsomt vække til eftertanke, og man spørger sig selv: Kan dette nu også være rigtigt? Der kan vel også være tvivl om, hvorvidt ikke nogle af satsene er sådan, at de i virkeligheden ikke giver den fornødne stimulans til at søge sig indtægter ved at skaffe sig arbejde fremfor ved at få denne understøttelse.

Jeg er klar over, at dette er store spørgsmål, men det er spørgsmål, der trænger sig på, og vi henstiller, at de tages under overvejelse. Jeg har her nævnt en række eksempler på udgifter, som bør tages op til revision. Der kan nævnes flere, men dem kan vi altid komme ind på efterhånden.

Jeg skal slutte med den bemærkning, at ligesom vi ved fremsættelsen af vort skatte-reformforslag understregede, at skattereform og udgiftsreform hører nøje sammen, således dækker dette stadig vor opfattelse.

Thestrup: Jeg sagde ved behandlingen af finanslovsforslaget sidste år, at det ved finanslovdebatten, således som den er blevet efter den nye grundlov, var lige så naturligt at se fremad til det kommende finansår, som det ved den i grundlovens § 38 nævnte forhandling i anledning af statsministerens redegørelse var naturligt at se tilbage på samlingen, der er gået. Jeg skal derfor ikke komme nærmere ind på den økonomiske politik i finansåret 1954—55 eller på den økonomiske politik i den del af indeværende finansår, der er gået. Derimod vil jeg gerne sige et par ord om den højtærede finansministers bedømmelse af den almindelige økonomiske situation, som den er nu.

Jeg skal medgive den højtærede finansminister, at den politik, regeringen har ført, har været medvirkende til at bringe valutaunderskuddet ned. At også andre årsager har virket i samme retning, sagde den højtærede minister jo selv i sin tale. Høsten og skibsfartens gode vilkår har deres meget store del af æren herfor, men det ville være urigtigt ikke også at give regeringen en del af æren.

[Thestrup.]

Jeg er enig med den højtærede minister i, at der endnu ikke er nogen mulighed for at lempe den stramme finans- og pengepolitik. Den højtærede minister angiver fire grunde for, at dette ikke kan ske. Jeg anerkender disse fire grunde og vil gerne føje til, at vi dog vel også henimod foråret må regne med en større import bl. a. af korn og foderstoffer, som meget vel kan belaste valuta-balancen hårdt. Den nedgang i prisen på visse landbrugsprodukter, der lige i den allersidste tid har vist sig, kan også hurtigt forrykke billedet, hvis noget sådant vil fortsætte.

Jeg nævnte ved sidste års finanslov-behandling, at en så stærk kreditstramning som den, vi havde, kun kunne holdes en kortere tid, hvis den ikke skulle medføre skade for vore erhverv. Jeg skal dog ikke nægte, at jeg endnu i nogen tid vil finde det rigtigt ikke at give andre lempelser deri end den, der følger af den forbedrede valuta-balance. Navnlig tror jeg, det vil være farligt at lempe på den nedskæring af de offentlige bygge- og anlægsarbejder, som vi har iværksat. Skal der lempes i kreditpolitikken, bør det komme erhvervene tilgode og ikke det offentlige byggeri. For mig at se er det produktiviteten, vi skal fremme, så kommer beskæftigelsen af sig selv. Den rigtige rækkefølge må derfor, når vi kan lempe kreditindskrænkningerne, være at lade det komme erhvervslivet tilgode først. At iværksætte arbejder først og fremmest af hensyn til at opnå fuld beskæftigelse har jo vist sig at have meget ubehagelige virkninger. Jeg ville tro, at den høje regering havde indhøstet sådanne erfaringer på dette område, at noget i den retning kan lades ude af betragtning for fremtiden.

Jeg kan tilslutte mig det program, den højtærede minister sluttede sin tale med at opstille, nemlig: tilbageholdenhed med nye bevillinger og dækning af uundgåelige udgiftsstigninger ved besparelser på andre områder eller tilvejebringelse af nye indtægter.

Men jeg vil tilføje med hensyn til dette sidste punkt, tilvejebringelse af nye indtægter, at de ikke må tilvejebringes på en sådan måde, at det går ud over produktionen. Således vil nye skatter, der tager fra den i produktionen arbejdende kapital, ikke tjene det formål, de tilstræber. Tvært-

imod er vel forholdet det, at det vil være af stor betydning for produktionen, om beskatningen lempes, og det, der her træder frem som det mest ønskværdige, ville efter mit skøn være, at der kunne lempes på de stramme afskrivningsregler. De penge, der anvendes til udvikling og forbedring af produktionen, kommer os alle tilgode, og derfor er vi alle interesseret i, at de første lempelser, der kan gives, gives på afskrivningsreglerne. Men jeg er enig med den højtærede minister i, at for tiden kan der ikke lempes.

Mit parti tilslutter sig tillige den strengt sparsommelige linie, som den højtærede finansminister her har gjort sig til talsmand for. Vi beklager, at ministeren og den regering, han tilhører, ikke altid har fulgt denne linie. Havde den gjort det fra første færd i stedet for at overvurdere vore muligheder og fejlbedømme situationen ude i verden, havde meget set anderledes ud. Den skarpe opposition, vi har ført mod regeringen, må netop ses herudfra. Denne skarpe opposition synes mig ikke uberettiget, og det synes mig heller ikke uberettiget, at man efter en politik som den, regeringen førte i begyndelsen, nærer en vis mistanke om, at det vil være svært for den i længere tid at holde en sparsommelig kurs. Vi venter, og vi håber, at det besparelæssynspunkt, som oppositionen hele tiden har været talsmand for, og som den højtærede finansminister nu så stærkt er gået ind for, vil blive efterlevet stærkere af regeringen, end det hidtil har været tilfældet.

Jeg skal derefter gå over til det fremsatte finanslovsforslag. Det, offentligheden først og fremmest vil lægge mærke til ved det fremsatte finanslovsforslag for 1956—57, er, at statens budget nu nærmer sig 5 milliarder, nærmere bestemt, at det balancerer med 4 780 mill. kr. Jeg skal undlade at drage sammenligninger med en tid, der ligger særlig langt tilbage, og nøjes med at nævne, at statens driftsregnskab for det sidste år inden den anden verdenskrig, nemlig for finansåret 1939—40, balancerede med 640 mill. kr. For det sidste krigsår balancerede det med 1 282 mill. kr., altså det dobbelte beløb. I 1949—50 balancerede det med 2 188 mill. kr., igen på det nærmeste en fordobling, og nu er budgettet på mere end det dobbelte heraf, 4 780 mill. kr.

Jeg erkender, at forringelsen af pengenes

[Thestrup.]

værdi har sin del af skylden herfor, og at det spiller en rolle — en meget stor rolle — at vi har været nødt til at opbygge et forsvarsberedskab, hvis udbygning endnu ikke er færdig, og til hvilket vi fortsat har meget store udgifter. Men alligevel — stignings-takten i statens udgifter er meget hurtig, så hurtig, at man har grund til at spørge sig selv, om dette kan vare ved. Nu ved jeg nok, at der gang på gang lige fra vor forfatnings første år af sortseere er rejst den samme indvending: at budgettet voksede for hurtigt — og at det alligevel er gået.

Men selve takten i stigningen har aldrig været så stor som i de sidste år, og så er det en ringe trøst, at stigningerne, således som den højtærede finansminister har redegjort for det dels i sin tale, dels i den oversigt over den statsfinansielle stilling i 1954—55, der fulgte med finanslovsforslaget, ikke procentvis er så store i år som tidligere, thi dette skyldes dels afviklingen af nogle af krigstidens tilskudsordninger, af hvilken vi vel hele tiden har ventet os en lettelse i statens udgifter, dels en udsættelse af anlægsarbejder, der skal udføres senere. Den besparelse, der skyldes dette sidste forhold, er altså ingen reel besparelse, men kun en udsættelse. Når vi så tillige tænker på, at der ligger forslag til en ny skoleordning, der, uanset hvad man ellers mener om den, i alt fald ikke vil blive billig, og forslag til forhøjelse af aldersrenten og indførelse af folkepension — forslag, hvis gennemførelse også vil kræve meget store udgifter — synes jeg, det er berettiget at spørge, om man ikke mener, det er nødvendigt at slå bremserne i for nye udgifter og alvorligt overveje, om vi kan afvikle eller nedsætte nogle af dem, vi har.

Jeg behøver ikke at redegøre for, hvor stor en indflydelse statens økonomi og statens forbrug af penge har på hele vort samfund.

Jeg har, når jeg er ordfører her under finanslovdebatten, en følelse af, at jeg er noget i retning af en spurv i tranedans, en lægmand mellem nationaløkonomer. Jeg skal ikke nægte, at jeg en gang imellem ikke rigtigt kan finde rundt i alle de nationaløkonomiske spekulationer, som opstilles herinde i det høje ting. Een ting forekommer mig dog klar, og det er, at de penge,

som staten gennem skatter og afgifter drager ind i sin kasse, for størstedelen tages af det private erhvervsliv eller af den opsparing, der skal finansiere dette erhvervsliv. Hvis vi mener, at det er dette private erhvervsliv, der skal bære vor økonomi i den kommende tid, er der grænser for, hvor meget vi kan tage derfra. Det bør man tænke på, når man bruger pengene til fordelingspolitik. Jeg siger ikke dette for at angribe enhver form for fordelingspolitik, for en del deraf finder jeg nødvendig og rigtig, men jeg siger det, for at vi skal tænke på, at trækker vi for meget ud af det private erhvervsliv, kan vi let en dag komme til at stå således, at der ikke er noget selv til den fordelingspolitik, vi alle finder rimelig og rigtig. Disse store beløb, der tages ud af det levende erhvervsliv, gør mig bange og får mig til at spørge: Hvor længe kan vi således blive ved med at fordoble statens udgifter? Jeg skal svare på mit eget spørgsmål: jeg tror ikke, vi kan blive ved ret længe. Hvad vil der ske, hvis vi en dag står overfor virkelige vanskeligheder med hensyn til at afsætte vor eksport, eller hvis vi kommer til at stå overfor stærkt faldende priser for vore eksportvarer? Hvorledes skal staten så få de store beløb ind, som efterhånden er blevet nødvendige for dens økonomi?

Jeg tror derfor, det er nødvendigt, at vi overvejer, om vi ikke kan standse den stigning i udgifterne, der er, og at vi ser lidt nærmere på mulighederne herfor.

Den højtærede finansminister sagde i sin fremsættelsestale ikke ret meget om det, der dog vel for tiden er en af de største vanskeligheder, vi har at kæmpe med, nemlig prisstigningerne. Det er for mit parti klart, at vi ikke kan gøre noget ved den del af disse, der kommer til os udefra, men vi må vel på den anden side kunne gøre noget for at bremse den del af dem, der beror på vore egne forhold. Herved tænker jeg ikke på nogen art af prisfastsættelse, avancebegrænsning eller lignende. Vi har altfor sørgelige erfaringer på disse områder til, at de frister til gentagelse, medmindre vi er inde i krig eller krise. Derimod ville det måske være rigtigt at vende opmærksomheden mod et punkt, der kommer til at spille en større og større rolle i vor økonomi. Det er pristallet, der også spiller en af-

[Thestrup.]

gørende rolle for statens lønudgifter og de statsudgifter, der reguleres på en lignende måde som lønudgifterne.

Den højtærede finansminister har selv ligefrem lagt op til en drøftelse af dette sidste spørgsmål ved sine udtalelser om, at dyrtidsportionerne forrykker budgettet føleligt. En meget stor del af vor befolkning får sine indtægter direkte beregnet efter pristallet eller er i stand til at forhøje dem nogenlunde i takt med pristallets stigning. Sålænge det var en mindre del af befolkningen, hvis indtægter rettede sig efter pristallet, var der ingen fare ved den nuværende beregningsmåde. Men når en meget stor part, måske størstedelen, af landets befolkning får sine indtægter indrettet efter pristallet, er det, at vanskelighederne kommer. Der er også i selve udregningsmåden af pristallet noget, der forstærker bevægelsen i en vis retning, altså opad under prisstigninger, nedad under prisfald. Det forekommer mig, at denne udregningsmåde burde reguleres, således at den bedre kom i overensstemmelse med det, enhver fornuftig økonomisk politik må bestræbe sig på, nemlig nogenlunde at holde ligevægtstilstanden, at bremse både fald og stigninger. Jeg er overbevist om, at dette i virkeligheden er helt i lønmodtagernes interesse, eftersom en inflation rammer lønmodtagerne, der i almindelighed ikke har faste værdier, der stiger i takt med inflationen, hårdere end andre.

Jeg er naturligvis klar over, at vi ikke egenmægtigt her kan ændre gældende overenskomster og kontrakter. Jeg er ligeledes klar over, at de ændringer, vi må finde frem til, må være således, at de store kredse, hvis løn er pristalsbestemt, kan gå ind for dem, men jeg tror også, at de vil kunne det, hvis deres forhold i almindelighed ikke forrykkes, selvom de så måske i en given situation ikke får det samme beløb ud i kroner og øre som efter den nuværende ordning. Jeg vil gerne henvise til en artikel i dagbladet „Børsen“ for i dag med titlen: „Ændres lønningernes pristalsregulering?“, der indeholder adskillige interessante betragtninger.

Jeg vil i forbindelse med omtalen af pristalsudregningen, der ikke kan ændres lige med det samme, henlede opmærksomheden på det forslag, som mit partis ordfører under åbningsdebatten, det ærede medlem

hr. Aksel Møller, stillede om at overveje, om ikke det var hensigtsmæssigt at søge en stærk stigning i pristallet modvirket gennem en lettelse i skatter eller afgifter i forbindelse med besparelser på budgettet, derunder også besparelser af midlertidig karakter, nemlig ved udsættelse af visse arbejder, der senere skal foretages. Jeg kan ikke se andet, end at denne tanke har fået en yderligere aktualitet ved den højtærede finansministers tale, hvori der gives udtryk for en stærk bekymring for, hvorledes lønstigninger som følge af pristalsstigninger vil virke på statens økonomi. Enhver kan vel se, at en sådan stigning vil få farlige følger for landets økonomi som helhed. Kunne vi ved den af det ærede medlem hr. Aksel Møller fremsatte plan opnå en standsning i bevægelserne opad, til vi får så meget pusterum, at vi kan få iværksat noget, der får mere varige virkninger, tror jeg, meget vil være nået. Den nedsættelse i købekraft, der følger af prisstigningerne, er for tiden en af de faktorer, der bidrager til at sanere valutastillingen, men den vil, hvis der ikke foretages noget, ophæves til foråret, så at vi også af denne grund kan vente yderligere valutavanskeligheder. Det af det ærede medlem hr. Aksel Møller stillede forslag vil netop hindre, at noget sådant sker.

En anden udgift, der efterhånden kommer til at tynde stærkt på statens budget, er pensionsudgiften. Vi har i dette århundrede set, hvorledes levealderen gennemsnitlig er forøget som følge af lægevidenskabens fremskridt og de forbedrede livsforhold. Vi kan vel tillige konstatere en bedre sundhedstilstand mellem de ældre end tidligere. Det er derfor også rimeligt, at vi undersøger, om det ikke vil være muligt at holde statens tjenestemænd i arbejde op til en højere alder end nu. Det fremsatte forslag om ændring i aldersrenten og om folkepension går ind for en forhøjelse af aldersgrænserne med 2 år. Ville det ikke være rimeligt, at vi overvejede en forhøjelse på 2 år af de aldersgrænser, der er sat for retten og pligten til at gå af med pension? Jeg er klar over, at der mange steder vil rejse sig det spørgsmål, om man ikke dermed i for høj grad nedsætter avancementsmulighederne for de unge, men der kan måske findes veje til at undgå sådanne forringelser i avancementsmulighederne. Jeg er ikke klar over, om

[Thestrup.]

dette spørgsmål om at forhøje aldersgrænserne skal behandles af den nedsatte lønningsskommission, men jeg vil opfordre den højtærede finansminister til at overveje spørgsmålet og, hvis han finder noget rigtigt og nyttigt i tanken, så at lade foretage en nærmere undersøgelse deraf.

Den højtærede finansminister har udtalt sin bekymring over det store underskud, der er på statsbanernes regnskab. Jeg tror, at denne bekymring deles af os alle herinde. Jeg vil også tro, at vi alle er enige med den højtærede minister i, at tiden er inde til at nedlægge mindre stationer og mindre vigtige banestrækninger. Men ville det nu ikke være rigtigt, når sådanne nedlæggelser skal ske og dermed en del af den person- og godstrafik, der nu afvikles ad banerne, kommer til at foregå ad vejene med lastbiler og rutebiler, at man lod det private erhvervsliv få muligheder for at besørge den?

Jeg tror, at man derved ville få en gavnlig aflastning af statsbanedriften. Hvis den eventuelle nedlæggelse af baner, vi taler om, kun fører til, at der hvert sted, hvor der nedlægges en banerute, af statsbanerne oprettes en bilrute ad landevejen, er jeg ikke sikker på, at vi får nogen virkelig nedgang i det store underskud på statsbanernes budget. Statsbanerne vil — i alt fald så langt fremad som vi kan se — stadig have sin meget vigtige opgave at løse indenfor trafikken, nemlig hele den samfærdsel, der foregår ad skinnerne — om jeg så må sige. Men hvis man efterhånden indskrænkede skinnetrafikken til de store strækninger, hvor den naturligt hører hjemme, er der så ikke en mulighed for at nå frem til et statsbanebudget, der balancerer, eller som dog i alt fald ikke viser det store underskud, som vi nu har? Jeg er klar over, at en sådan omlægning ikke kan foretages fra den ene dag til den anden, men det synes mig naturligt, at man tager spørgsmålet op.

Statsbanerne er for mig et eksempel på, hvor vanskeligt det er for det offentlige at drive virksomheder, der til en vis grad må være forretningsmæssigt bestemt. De statstjenestemænd, der bliver sat ind på sådanne opgaver, bliver i virkeligheden sat på en post, hvor de skal tjene to herrer; de skal på den ene side skaffe gevinst og på den anden side se bort fra gevinsten, og disse

to synspunkter lader sig nu ikke forene. Statens tjenestemænd er ikke uddannet og oplært til først og fremmest at se forretningsmæssigt på tingene, og det er mod alle traditioner indenfor de enkelte styrelsesgrene, at de skulle gøre det. Derfor tror jeg også, at vi alle steder, hvor staten driver virksomheder, hvor det forretningsmæssige moment spiller en betydelig rolle, bør stræbe efter en udskillelse af disse virksomheder fra staten. Vi havde for et par dage siden i et udvalg en behandling af fiskeribankens forhold. Den højtærede fiskeriminister sagde under det samråd, vi havde med ham, at han i sin tid havde været inde på den tanke at udskille den långivning, der herigennem fandt sted, fra staten og overføre den til en selvstændig kreditforening, og han sagde endvidere, at han var villig til, hvis man ønskede det, at lade undersøge, om det er muligt at realisere denne tanke. Jeg tror, at der er noget rigtigt i den. Hvis et erhverv er stærkt og betydningsfuldt nok, kan det ikke betjenes på tilstrækkelig effektiv måde af staten. Så vil både staten og erhvervet i det lange løb få tab af det. Statens embedsmænd kan ikke og skal ikke tænke i de baner, som kreditforeningsledere eller bank- og sparekasseledere og deres folk tænker og handler i. I vor specialiserede tid kræver enhver virksomhed sin specielle uddannelse. Vi har vel også alle en fornemmelse af, at de forhold i handelsministeriet, der blev så stærkt kritiseret under Danish Milk-sagen, i nogen måde skyldes, at embedsmænd var sat ind på områder, der var bankområder, og som burde have været løst af bankfolk.

Når man blader finanslovsforslaget igennem, støder man på en mængde bevillinger af den ene og den anden art til støtte for det ene eller det andet erhverv. Der er direkte tilskud, der er bevillinger til undersøgelsesvirksomheder og til skoler af den ene og den anden art. Hvis vi for alvor vil spare, må vi gøre os klart, at det ikke kan ske, uden at det kommer til at gøre ondt mange steder.

Mig forekommer det rimeligt, at vi henstillede til de forskellige erhverv at finde frem til, hvorledes der kunne ske en afvikling af disse tilskud og bevillinger, således at de pågældende erhverv selv overtog opgaverne mod til gengæld at få en lettelse i skattebyrden. Jeg tror, at det ville betyde

[Thestrup.]

en hensigtsmæssigere brug af pengene. Men også for alt dette gælder det naturligvis, at det ikke kan ske på een gang. Men ville det ikke være rigtigt at begynde derpå — naturligvis i samråd med de pågældende erhverv? Jeg er ikke sikker på, at de tilskud, vi giver her på finansloven, altid falder på de rette steder.

Statsbanernes nye generaldirektør har i „Berlingske Tidende“ for den 28. november skrevet en kronik, hvori han bl. a. peger på store muligheder for besparelser ved en rationalisering af driften, således at man ikke behøver så mange folk, og jeg skal erkende, at også jeg tror, at det er på dette område — ved at spare personale — at vi i fremtiden kan spare, ikke blot indenfor statsbanerne, men indenfor adskillige andre af statens virksomheder og kontorer.

Det er jo således, at man bedst kender det område, man selv har med at gøre, og for at nå til en almindelig betragtning gældende for alle styrelsesgrene vil jeg se på det område, hvorpå jeg i mange år har arbejdet: underretterne udenfor København. Jeg tror, at der her kunne opnås ikke så få besparelser indenfor personalet, hvis man foretog moderniseringer af forskellig art. For det første tror jeg ikke, at underretternes sagsområde har den rette begrænsning. Der burde ske en stærkere gennemførelse af umiddelbarhedsprincippet, d. v. s. at en sag virkelig foregår, at parter og vidner afgiver forklaring, for den domstol, der skal dømme i sagen, og ikke for en anden domstol. Herved ville man spare en mængde protokoltilførsel i retten, skrivning af udskrifter o. lign., som nu i så stort omfang finder sted. Det vil medføre, at parter og vidner kommer til at rejse lidt længere, men i vore dage spiller det ingen rolle for folk, om de en enkelt gang skal rejse lidt længere end til det nærmeste tingsted. Den ulejlighed og de omkostninger, de får herved, bliver rigeligt opvejet, ved at retssagen bliver billigere og hurtigere færdig.

Men dette er næppe det eneste sted, ændringer bør ske. Var det ikke rimeligt, om vi her i Danmark, således som tilfældet er i flere andre lande, lod sagførerne have autorisation som notarer, således at de f. eks. kunne attestere testamentsunder-

skrifter? Og var det ikke på tide, at den helt forældede stævningsmandsordning blev ophævet og vi gik over til at bruge anbefalede breve i disse tilfælde?

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen talte om nogle steder, hvor de gebyrer, der forlangtes af staten, er — jeg tror det ærede medlem sagde op til 50 år gamle. Jeg tror, at man, hvis man går de gebyrer igennem, der tages indenfor retsvæsenet, kan finde nogle, der er op mod 150 år gamle, og som det er uhyre vanskeligt at beregne — næsten et helt kunststykke. Det turde være rimeligt at søge reformer på dette område.

Og dernæst — mon det ikke også ville være rigtigt også på retskontorerne at gå over til at anvende det moderne kontor-materiel, som anvendes på de fleste større privatkontorer, såsom båndoptagere, diktafoner, lustryk o. s. v. for at spare de uendelige diktater og afskrifter.

Det, jeg har nævnt her, har jeg først og fremmest nævnt som eksempler, og jeg er ganske overbevist om, at der indenfor hver tjenestegren kunne findes forhold, der er lig dem, jeg har nævnt indenfor retsvæsenet.

Hvis man lod en fordomsfri og kyndig person — kyndig indenfor den pågældende tjenestegren — gå denne sin egen tjenestegren igennem, ville han kunne finde adskillige steder, hvor en institution eller et kontor ikke længere gør nogen nytte eller breder sig udover sit naturlige område, skyder knopper af den ene eller den anden art med det resultat, at der bruges flere folk og mere papir til ingen nytte. Vi møder denne tilbøjelighed til knopskydning, til at brede sig udover sit naturlige område og til at antage nye folk indenfor alle styrelsesgrene, og vi fører i finansudvalget en stadig kamp derimod. Endnu mere vanskeligt er det at passe på, at det, der er blevet dødt og magtesløst, også virkelig bliver afskaffet.

Man behøver ikke at være bange for, at de reformer, jeg har nævnt — eller den påpasselighed overfor udvidelser, jeg har peget på — skal medføre, at staten bliver nødt til at afskedige folk. Nej, forholdet er det, at den stigende befolkningsmængde — og måske navnlig den stigende komplicering af livsforholdene, der finder sted — medfører, at flere og flere forretninger skal udføres af de offentlige institutioner og kontorer. Hvis vi ikke i tide gør noget for

[Thestrup.]

at modernisere arbejdet, begrænser og fordeler det rigtigt, vil vi meget let inden ret lang tid stå overfor yderligere forøgelse af personale, med nye lønningsbyrder og nye pensionsbyrder.

Hvis man nu, når jeg har sagt dette, siger til mig: lad os få beviser for, at der er noget at rette indenfor alle statsstyrelsens virksomheder og kontorer — ja, så svarer jeg, at jeg ikke kan give andre beviser end de eksempler, jeg har anført indenfor mit eget område: retsvæsenet; men det er dog vist en kendt sag, at justitsministeriet er et af de mest påpasselige og sparsommelige af ministerierne, så når det kan ske dér, er der stor sandsynlighed for, at det også kan ske andre steder.

Det er ikke alene indenfor planteriget, at de enkelte vækster har en tilbøjelighed til at vokse og brede sig, når klimaet er behageligt; det gælder også indenfor de offentlige institutioners verden, og jeg kan ikke nægte, at jeg tror, der er nogle styrelsesområder, hvor klimaet er blevet for behageligt under den høje regering.

Vi har i den sidste tid i finansudvalget været stillet overfor inventarspørgsmål, der har vakt vor overraskelse. Et par institutioner ude i landet — den ene under socialministeriet, den anden under landbrugsministeriet — kom med forslag til anskaffelse af inventar, der i alt fald tydeligt viste, at de ikke forstod, at vi befandt os i en tid, hvor staten og dens institutioner bør vise et godt eksempel i retning af at spare; for det kan nu ikke være nødvendigt for at få arbejdet på det pågældende sted godt udført, at der anskaffes sofaer med håndvævet betræk til 961 kr. pr. stk. eller skriveborde med teaktræsplade.

Jeg erkender, at jeg også har beskæftiget mig med små ting — småting, hvorom mange vil sige: hvor gider han dog! Men jeg tror, det har sin betydning at gøre det. Vi må ikke se bort fra, at der fra meget store dele af befolkningen ses hen til, hvorledes statens virksomheder administreres, og meget ofte er det, man i den forbindelse burde se på, netop sådanne ting som inventar, om arbejdsmetoderne er forældede o. lign., og finder man noget at kritisere — ja, så slutter man, at der ødsles i statsstyrelsen, og mange mener derfor, at så er

der heller ikke nogen grund for dem til at vise tilbageholdenhed, når de skal entrene med det offentlige, ud fra den gamle sætning, at ravnene lige så godt som kragerne kan tage det.

Det er derfor, jeg nævner disse ting. Hvis statens institutioner selv sparer, står de helt anderledes sikkert, hvis en privat erhvervsdrivende forlanger urimelige priser af staten. Hvis statens institutioner selv sparer, virker de som et eksempel, der meget ofte bliver fulgt og i alt fald bliver værdsat i befolkningen.

Jeg vil — for at der ikke skal være nogen misforståelse — gerne sige, at de ønsker, jeg her har fremsat, gælder alle styrelsesgrene. De gælder naturligvis også forsvaret. Mit parti og jeg selv har den indstilling, at vi anser det for uomgængelig nødvendigt at udvikle vort forsvar, således som det er bestemt; men vi ønsker ikke at holde på noget værdiløst, blot fordi der er tradition i det, og vi er lige så ivrige efter at afskaffe unødvendige udgifter i forsvaret som andetsteds. Det, der for os er det afgørende, er hærens evne til at kæmpe, hærens kampkraft — om jeg så må sige — ikke noget som helst andet.

Jeg skal samle det, jeg har sagt.

Jeg har foreslået, at man tager pristalsreguleringen op til drøftelse, og at man tager spørgsmålet om forhøjelse af den alder, hvori statens tjenestemænd har ret og pligt til at gå af med pension, op til drøftelse.

Jeg har peget på de store muligheder, der er for at udskille fra statens styrelse de områder, der i betydelig grad er forretningsmæssigt bestemt, og som naturligt hører hjemme under det private erhvervsliv eller under kreditforeninger, banker eller sparekasser.

Jeg har henstillet til de private erhverv at give afkald på statstilskud af den ene og den anden art mod til gengæld at få en mindre skattebyrde.

Jeg har henledt opmærksomheden på, at besparelser indenfor statens administration og institutioner kun kan ske, hvis man kan indskrænke antallet af ansatte gennem rationalisering af arbejdet, gennem fornuftig afgrænsning og fordeling af det og gennem anvendelse af moderne redskaber, kontormateriel o. lign.

[Thestrup.]

Jeg har endelig nævnt den betydning, sparsommelighed i statens administration har som et eksempel for andre.

Den højtærede finansminister sluttede sin tale med nogle gode borgerlige ord om tilbageholdenhed med nye bevillinger og om sparsommelighed. Jeg vil ønske, at den højtærede minister altid ville tale sådan — og handle derefter. Det har den højtærede minister ikke altid gjort. Han har tidligere ført en anden politik, en politik, hvor det gjaldt om fuld beskæftigelse for enhver pris, og en tale, der også var anderledes end ministerens tale nu — jeg tænker f. eks. på Nakskovtalen den 7. november i fjor, hvorefter den højtærede minister ville føre sit partiprogram med de store udgifter ud i livet. Det kan kun glæde os, om den højtærede minister er kommet til anden erkendelse.

Hermed kan jeg give mit partis tilsagn om en velvillig behandling af det foreliggende finanslovsforslag.

Bertel Dahlgaard: Jeg vil gerne udtrykke min anerkendelse af, at finanslovsforslaget og anmærkningerne i år ledsages af en oversigt over den statsfinansielle stilling i 1954—55. Denne oversigt giver folketingets medlemmer langt bedre mulighed for at danne sig et overblik over den finansielle stilling samt over de vigtigste sider af hele udviklingen siden 1945. Iøvrigt er de planlagte ændringer vedrørende statens regnskab og budget endnu i støbeskeen og vil sætte deres præg på det finanslovsforslag, som skal fremsættes til næste år, ligesom den påtænkte nyordning vedrørende tillægsbevillingsloven heller ikke endnu er ført ud i livet. Jeg vil gerne spørge den højtærede finansminister, om forslaget til tillægsbevillingslov for indeværende år kan ventes fremsat tidligt i det nye år og efter de nye regler, man sidste forår nåede til enighed om i det udvalg, der behandlede dette spørgsmål.

Som sædvanlig må et overblik over den

finansielle og økonomiske stilling beskæftige sig med 3 finansår: det år, for hvilket der netop er afgivet statsregnskab, nemlig 1954—55, indeværende år, 1955—56, og det kommende finansår, 1956—57. Hvad finansåret 1954—55 angår, var finansloven oprindelig vedtaget med en strøget balance; men de i efteråret 1954 gennemførte ekstraordinære foranstaltninger medførte, at man mente at kunne regne med et overskud på ca. 300 mill. kr. Statsregnskabet viser nu, at det ikke nåedes helt, idet overskuddet på drifts- og anlægsbudgettet blev 254 mill. kr. — men altså et overskud, der trods stigende lønudgifter dog blev på det nærmeste som det gennemsnitlige overskud for de forudgående 5 år. For indeværende år kan, i kraft af de sidste forår gennemførte ekstraordinære foranstaltninger, overskuddet efter finansministerens skøn ventes at blive betydeligt større, nemlig ca. 470 mill. kr. Den gældende finanslov havde her regnet med godt 600 mill. kr., men prisstigninger og lønreguleringer i kraft af pristalsreguleringer i årets løb har tæret på det budgetterede overskud. Vi møder her de første virkninger af, at den konjunkturstigning, der kendetegner den vesteuropæiske økonomi, krydser den økonomiske politik, som statsmagten søger gennemført til sanering af samfundets økonomi.

Det er dette dilemma, vi sandsynligvis vil komme til at kæmpe mod i de måneder, der går, indtil finansloven skal vedtages i foråret, og det er overfor dette dilemma, finansministeren slutter sin tale ved fremsættelsen af finanslovsforslaget med at understrege nødvendigheden af at fortsætte den påbegyndte finanspolitik, og hvor ministeren tilføjede, at dette kræver tilbageholdenhed med nye bevillinger og dækning af uundgåelige udgiftsstigninger med besparelser på andre områder eller ved tilvejebringelse af nye indtægter; hermed tænker ministeren formentlig på skatter. Jeg skal straks sige, at det radikale venstre henstiller til ministeren at holde sig til besparelser og vise tilbageholdenhed med nye bevillinger.

[Bertel Dahlgaard.]

For indeværende år er det et betydeligt lyspunkt, at finansministeren regner med, at statens finansieringsbehov vil blive betydeligt mindre i år end i fjor: godt 500 mill. kr. mod ca. 870 mill. kr. i fjor. Et andet betydeligt lyspunkt er den betydelige bedring, der er indtrådt i valutasituationen, og som tilstræbtes med de ekstraordinære foranstaltninger, som gennemførtes i september i fjor og i marts i år. For dem, der har medansvaret for de tildels meget ubehagelige og upopulære afgiftsforhøjelser, som her gennemførtes, er det en tilfredsstillelse, at der sikkert i dag ikke er mange her i landet, som efter de virkninger, der er indtruffet, ville ønske dem ugjort. Men jeg beder regeringen under fremtidige overvejelser af den økonomiske politik erindre, at det var ekstraordinære foranstaltninger, som ikke bør indgå i regeringens bevidsthed som noget permanent. Målet må være at tilrettelægge en økonomisk og finansiell politik, som ikke hviler på ekstraordinære kriseforanstaltninger eller på en kreditstramning som den nuværende, der er en så tung byrde for erhvervslivet, og som truer de investeringer, der skal danne grundlaget for fremtidens produktionsfremskridt. Fastholder man en tilbageholdende finanspolitik, der atter øger mulighederne for at fastholde et valutaoverskud på betalingsbalancen, vil den større pengeregighed, der tilføres gennem salg af den fremmede valuta, nu give mulighed for en lettelse af kreditstramningen.

Må jeg i forbindelse med kreditproblemet sige, at det er med stigende utålmodighed, man afventer et resultat fra realkreditkommissionen. Der var ventet en betænkning i fjor; den kom ikke, men kommissionens formand, det ærede medlem hr. Thestrup, udtalte her i tinget ved sidste års finanslovbehandling, at han dog mente, betænkningen ville foreligge i en af de første måneder i 1955. Det er navnlig for landbruget meget vigtigt, at en ny lovgivning på dette område kan gennemføres i denne samling.

Ser vi nu hen til udsigterne for det kommende finansår, 1956—57, viser det fremsatte forslag en stigning i såvel indtægter som udgifter på ca. 100 mill. kr., altså en relativ ringe stigning. Herefter skulle der også for det kommende år fremkomme et

overskud af lignende størrelse som det, der ventes i indeværende år, idet der regnes med, at tillægsbevillingsloven vil kunne nøjes med de på budgettet dertil afsatte ialt 190 mill. kr.

Jeg vil straks sige, at jeg ikke på det nuværende tidspunkt kan tænke mig i mindste måde at udtale mig om dette finanslovsforslags skæbne. Den vil i en overordentlig høj grad være afhængig af en økonomisk udvikling i de kommende måneder, som det ikke er givet ret mange at spå noget sikkert om. Der er her så mange ukendte faktorer, at det endelige resultat af samspillet mellem disse faktorer ligger i det dunkle. Vil den sidste tids relativt gode konjunkturer for vor landbrugseksport holde? Vil industrieksporten kunne virke under lige så gode konkurrencevilkår som i den sidst forløbne tid? Hvorledes vil brændselspriserne udvikle sig? Kort sagt, hvorledes vil bytteforholdet mellem vor import og vor eksport arte sig?

Hertil kommer, at der knytter sig store økonomiske og finansielle konsekvenser til, om det lykkes at samordne de økonomiske kræfter herhjemme. Finansministeren indlod sig da heller ikke på at stille horoskop for den økonomiske udvikling i det kommende finansår, ja, end ikke for de nærmeste måneder, og det var nok klogt, men så er der jo heller ikke nogen vejledning for folketinget at hente her.

Under disse omstændigheder tilråder det radikale venstre, at både regering og folketing bevæger sig med forsigtighed i det farefulde og ukendte terræn. Vi må nu gennemgå budgettet ikke som velhavende folk, der ikke har nødig at tage det så nøje, men som folk, der er kommet så højt op med udgifterne, at de må være påpasselige og ikke hengive sig til flotheder eller ekstravagancer, og hvor de ting, der ikke underbygger fremtidens indtjeningsmuligheder, må under særlig alvorlig overvejelse, og vi må overveje, hvilke iøvrigt nyttige ting vi eventuelt kan vente med.

Jeg kan fuldtud underskrive det ærede medlem hr. Thestrups udtalelse om det betænkelige og farlige i de store tal, finansloven udviser, men jeg ville jo rigtignok have ønsket, at det ærede medlem havde holdt denne advarselstale i årene fra 1950 til 1953—54 under venstres og de konserva-

[Bertel Dahlgaard.]

tives regering, da skatterne voksede med ca. 1 000 mill. kr.; dengang var jeg jo mere ensom, når jeg advarede.

Må jeg, inden jeg forlader disse finansielle og økonomiske betragtninger, gøre en enkelt bemærkning i anledning af, at det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen udtalte, at det nok ikke var nogen god idé, jeg havde haft med, at visse beløb skal sættes ind på en særlig konto i nationalbanken. Tja — det kan der nok være forskellige meninger om, men da det blev besluttet i foråret 1954, følte jeg mig noget beroliget ved, at det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen gav uforbeholden tilslutning dertil. I den betænkning, der blev afgivet den 23. marts 1954 af skatteudvalget, siges der:

„Der er mellem udvalget og finansministeren opnået enighed om, at der af finanspolitiske hensyn i finansåret 1954—55 af finansministeriet månedlig indsættes 10 mill. kr. på en dertil indrettet konto i Danmarks Nationalbank, hvorover der kun kan disponeres ved lov.“

Denne betænkning, som står i folketings-tidende 1953—54 tillæg B., sp. 434, er underskrevet af det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen. Iøvrigt er disse opgørelser af mellemværendet mellem staten og nationalbanken ikke mere udviklede, end at de hver fjortende dag kan aflæses direkte af nationalbankens balance, og det ærede medlem hr. Thorkil Kristensens bemærkninger her i dag viste jo også — hvad der er en selvfølge — at det ærede medlem selv er helt klar over sammenhængen.

Jeg vil iøvrigt mene, at det er formåls-løst ved denne forhandling her i salen at fremdrage og diskutere de enkelte poster på finansloven. Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen har forleden i en artikel behandlet spørgsmålet om rangfølgen med hensyn til de forskellige opgaver, vi finansiel set står overfor, altså hvilke opgaver der skal gives fortrinsstilling i forhold til andre. Jeg er enig med det ærede medlem i, at det under de nuværende forhold vil blive endnu mere nødvendigt på denne måde at se tingene i sammenhæng, og jeg vil gerne her sige, at vi fra vor side i finansudvalget vil søge foranlediget, at der i år praktiseres den nyordning, at finansministeren med visse korte mellemrum tilkaldes

til finansielle og økonomiske drøftelser af mere almindelig karakter med det formål i så høj grad som muligt at afstemme de finansielle beslutninger efter den økonomiske udvikling og at anskue de finansielle problemer i sammenhæng. Jeg håber, finansministeren kan give tilsagn om at ville deltage i sådanne periodiske drøftelser.

Jeg ser, at forsvarsministeriets budget er opført med praktisk talt det samme beløb, som forventes anvendt i indeværende år, kun forøget med det beløb, der svarer til stigningen i lønninger og priser. Men jeg går iøvrigt ud fra, at det på forsvarsbudgettet opførte beløb har foreløbighedens karakter. På det stadium, hvorpå vi befinder os i overvejelserne vedrørende den fremtidige militære strategi og dennes indflydelse på Danmarks hele stilling, må jo nødvendigvis militærbudgettet være det ukendte X. Det parlamentariske udvalg, der er nedsat til at modtage oplysninger på disse områder fra regeringen, har vel heller ikke endnu grundlag for at drage konkrete konklusioner, men der må jo snart på afgørende punkter skabes klarhed af hensyn til de økonomiske dispositioner på det militære område. Jeg minder om, at det kun er få måneder siden, den norske statsminister udtalte det meget rigtige, at man måtte vogte sig for at binde sig til militære investeringer, som om få år må synes meningsløse.

Inden foråret må vi have talt ud om disse ting, og der må både udadtil og indadtil skabes klarhed over de reduktioner af udgifter og tjenestetid, som vil være nødvendige.

Må jeg hertil føje, at jeg iøvrigt lagde mærke til, at hverken venstres eller det konservative folkepartis ordfører rettede nogen almindelig indvending mod det budget, der er opstillet i år. Jeg kan kun forstå det således, at de to partier dermed har accepteret de nedsættelser af forsvarsbudgettet, som disse partier i fjor bebrejdede det radikale venstre så stærkt, selvom jeg nok lagde mærke til, at det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen synes at forudse stigende militærudgifter.

Under finanslovdebatten i fjor udtalte jeg, at når man gang på gang udefra fremhævede vigtigheden af Danmarks deltagelse i NATO-forsvaret, måtte man også

[Bertel Dahlgaard.]

udefra indrette sig på, at der ikke herved pådrages Danmark økonomiske forpligtelser, der hindrer de sociale og økonomiske fremskridt. Jeg minder nu om, at forsvarsministeren dengang svarede herpå, at der endnu ikke var tilvejebragt klarhed over, hvad der kunne forventes af bidrag til nyanskaffelser og fornyelser fra allieret side. Den højtærede forsvarsminister tilføjede herefter — det står i tidenden for 1954—55 sp. 1306 —:

„Mulighederne for sådanne ydelser er et anliggende, som ikke alene har interesse for Danmark, men i høj grad også for en række andre NATO-lande. Spørgsmålet var derfor til behandling på NATO-mødet for et år siden, og De Forenede Staters udenrigsminister erklærede ved den lejlighed, at problemet ville blive taget op til overvejelse i De Forenede Stater.

Sådanne overvejelser har fundet sted, men indtil nu har de ikke ført til fuldstændig klarhed.“

Jeg kender ikke noget til, at der siden er skabt nogen klarhed, men det er efter vor opfattelse en nødvendighed, at det gøres klart, at Danmark agter at nedsætte de militære bevillinger og den militære tjenestetid. I hvilket omfang dette skal ske, må overvejes i forbindelse med en vurdering af de oplysninger og synspunkter, der fremkommer fra det nedsatte parlamentariske udvalg, og jeg går ud fra, at et oplysningsmateriale her vil foreligge inden foråret.

Da det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen forleden under forhandlingerne om folkepensioneringen atter fremsatte den påstand, at Danmark ligger i bunden indenfor Atlantpagten med hensyn til sine rustningsudgifter, må jeg igen gøre opmærksom på, at den sammenligning, der her foretages, er urimelig og misvisende. Man kan ikke på et forsvarligt økonomisk grundlag sidestille Danmarks udgiftstal med udgiftstal fra lande, som selv besidder en væsentlig del af de råstoffer, der indgår i deres rustninger, og som desuden profiterer af salg af råstoffer til rustninger i lande som Danmark, og man kan ikke sidestille udgiftstal for Danmark med udgiftstal for lande, hvis militærmagt er grundlag for hele imperier eller for besiddelser i fjerne egne, hvorfra

der tilflyder hjemlandet store rigdomme. Det er mig uforståeligt, at danske folketingsmænd finder, at det er at tjene landets interesser at fremføre sådanne sammenligninger, som må bibringe udlandet et sådant billede af rustningernes byrder her i Danmark, som ikke tager hensyn til de særlige forhold, der gør byrderne større, end tallene giver udtryk for.

Det lader sig efter vor mening ikke oprettholde, at man drøfter svaghederne i vor valutastilling og farerne fremover på dette område, men altid undlader at omtale rustningsbyrdernes andel i vore valutavanskeligheder og samtidig affyrer skræmmeskud, såsnart det drejer sig om relativt mindre beløb på andre områder.

Under åbningsdebatten fremsatte det ærede medlem hr. Aksel Møller sin interessante idé om, at man gennem skattenedsættelse på een gang skulle kunne hindre pristalsreguleringens forøgelse af produktionsomkostningerne og samtidig sikre mod et stigende forbrug. Jeg har i de to måneder, der er gået siden, endnu ikke truffet nogen, der har troet på denne teori. Jeg sagde under åbningsdebatten, at denne tanke jo måtte gøres til genstand for en alvorlig undersøgelse, og jeg bad det ærede medlem hr. Aksel Møller gøre nærmere rede for karakteren af den skattenedsættelse, det ærede medlem tænker sig skulle have disse virkninger. Jeg ser, at det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen på et møde har udtalt sin beklagelse af, at en sådan tanke har kunnet fremsættes fra konservativ side, og han føjede den sikkert meget rigtige bemærkning til, at det ikke er realistisk politik, og at hvis det hele var så let, var der jo nok andre, der tidligere havde fundet på det.

Jeg havde ventet, at det ærede medlem hr. Aksel Møller senere ville have udløst spændingen og i enkeltheder gjort rede for planen. Da det endnu ikke er sket, vil jeg gerne opfordre det ærede medlem til at fremsætte en redegørelse her under finanslovbehandlingen. Det er ved at haste ikke så lidt, hvis tanken skal indgå i mere alvorlige overvejelser, og jeg kunne i hvert tilfælde godt ønske, at det sker inden jul, da det jo lader til, at der skal forholdsvis lang tid til at tænke denne hidtil kun løst skitserede tanke igennem.

[Bertel Dahlgaard.]

Jeg skal slutte med at sige, at det står for os således, at det afgørende for den økonomiske udvikling herhjemme nu er, at organisationerne og statsmagten kan holde sig på en fælles linie, der lader produktivitet og produktionens vækst være grundlæggende for de økonomiske handlinger. Heri ligger sikringen mod inflation. I en sådan samordning af de økonomiske kræfter gemmer sig nøglen til økonomisk stabilitet.

Det er derfor, lønsystemerne har en så fundamental betydning, og det er i samme grad arbejdsgivernes og arbejderorganisationernes ansvar, at lønsystemerne mere og mere afpasses med det for øje, at det bliver produktionen og produktiviteten, der afgiver grundlaget for fremgangen i arbejdsvilkårene. Vi er tilhængere af frie organisationsforhold, og vi er tilhængere af fuld beskæftigelse, men dette forudsætter, at organisationerne meget stærkt føler deres ansvar overfor helheden. Afviger organisationerne herfra og går egne veje uden at tænke nærmere over konsekvenserne, bør man ikke kunne regne med, at man, når konsekvenserne derefter viser sig, blot kan henvende sig til folketinget og kræve øget toldbeskyttelse; man bør være klar over, at folketinget da ikke evner at sikre fuld beskæftigelse. Fuld beskæftigelse kræver sin pris i form af ansvarsfuld handling af organisationerne.

Alfred Jensen: Kommunisterne har som bekendt ikke stemt for den gældende finanslov og heller ikke for en række af dens forgængere. Vi har stemt imod dem, fordi vi ikke godkender den politik, de har været udtryk for. Denne politik, Atlantpolitikken, strider mod det danske folks stræben og interesser. Ikke alene de stigende udgifter til militæret, men også de økonomiske og sociale følger af denne politik er udtryk herfor. Mangel på boliger, hospitaler, skoler og uddannelsesmuligheder for ungdommen er også i høj grad et udslag heraf.

Denne erkendes også i det materiale, der ledsager finanslovsforslaget, som vi behandler her i dag. I bilaget til finanslovsforslaget for 1956—57 meddeles det således, at der er en nedgang i afsætningen af de varer, der er belagt med forbrugsafgifter. Det drejer sig om nydelsesmidler, men det gælder også

så vigtige ting som tekstilvarer. Det fremgår også af dette materiale, at der vil blive en betragtelig nedgang i omfanget af det boligbyggeri, der ellers skulle have været i gang nu i den kommende tid — der er i 1954—55 givet lånetilsagn for et beløb på ca. 200 mill. kr., medens det tilsvarende beløb i 1953—54 var 560 mill. kr. — og finansministeren gav i sin fremsættelsestale udtryk for, at der er en nedgang i den produktive del af erhvervslivet, hvorved beskæftigelses- og uddannelsesmuligheder for de kommende store årgange af unge modvirkes og besværliggøres.

Med disse triste kendsgerninger har man vist god grund til at sige, at der er lukket af for håbet om, at regeringen vil slå ind på realiseringen af den nye politik, der så bombastisk blev lovet ved valgene i 1953. De 12 000 billige boliger, den fulde beskæftigelse, omfattende sociale fremskridt, lav rente m. m. er forlængst afskrevet, og i stedet bekender regeringen sig til den forbrugsbegrænsende politik.

De forbrugsbegrænsende foranstaltninger, regeringen og folketingsflertallet har gennemført, skal jo råde bod på følgerne af oprustningen og Atlantpolitikken, men de har ikke formindsket de vanskeligheder, denne politik har bebyrdet det danske folk med; de har tværtimod forøget dem, og i stort omfang. Forbrugsafgifterne, de gammelkendte såvel som de sidst tilkomne, hviler sammen med de andre nedskæringsforanstaltninger og stigende skatter stedse tungere på den mindrebemidlede del af befolkningen. Heri er der vel ikke noget overraskende. De førstnævnte er jo direkte baseret på at ramme den mindste indkomst og derfor i høj grad lagt på en række elementære livsforødenheder, og dette må føre til højere priser og derfor mindre forbrug af disse varer, men det står knap så klart til med de direkte skatter. Her har man jo haft den opfattelse, at der var tale om en lempelse for de små indkomster, og at der over de personlige indkomstskatte og formueskatte skete en indtægtsudjævning; men denne opfattelse er ikke længere tilstede og kan heller ikke være tilstede, eftersom skattetrykket på arbejdere og tjenestemænd, funktionærer og andre med dem ligestillede er steget i en ganske uhyggelig grad. Forholdet er det, at alle disse

[Alfred Jensen.]

forbrugsbegrænsende foranstaltninger rammer den mindrebemidlede del af befolkningen meget hårdt og forholdsvis hårdere, end gennemsnitsnedgangen viser.

Der har også her i dag været talt om det, man kalder arbejdernes favoriserede stilling. Jeg ønsker at fremsætte nogle betragtninger om dette spørgsmål. Der tales om, at arbejderne omgående får dækning for prisstigningerne, og der tales om, at lønstigningerne vil ødelægge erhvervslivets konkurrenceevne overfor udlandet. Hvis man ser på den statistik, som statistisk departement for kort tid siden udarbejdede angående industriens indtjeningsforhold i årene 1953 og 1954, vil man komme til et andet resultat. Det viser sig, at industrien har haft en fremgang i sin produktion fra 11 654 mill. kr. i 1953 til 12 481 mill. kr. i 1954.

Overfor denne stigning på 827 mill. kr. står der en udgiftsforøgelse til materialer, brændsel, lokaler samt løn til arbejdere og funktionærer på 653 mill. kr. Tilbage bliver altså en merindtægt for industrien på 174 mill. kr. udover, hvad der tidligere er tjent på arbejderne. Dette beløb må sammenholdes med, hvad der er udbetalt i løn ikke alene til arbejderne, men også til funktionærene, herunder vel også direktører, tilsammen ca. 320 000 mand. Udgifterne til arbejdernes lønninger, herunder til ansættelse af flere arbejdere, er kun steget med 158 mill. kr. Konkurrenceevne er der altså nok af, men udbytningen af arbejderne er steget, og derfor er det ganske urimeligt at tage på forholdene, som man gør.

Hvad der gælder for industrien, gælder også i nogen grad for andre dele af erhvervslivet, selvom resultatet måske ikke lige er det samme. Til disse fortjenester, som man jo dog ikke kan se bort fra, kommer også fortjenesterne på de store prisstigninger, der har fundet sted i år. Det er klart, at det drejer sig om meget store fortjenester, som kun er kommet en lille del af befolkningen tilgode, nemlig den, som var særdeles velaflagt i forvejen. Disse prisstigninger er blevet til klingende mønt i lommen på et lille mindretal af befolkningen, medens de er gået fra tjenestemænd, funktionærer, arbejdere, rentemodtagere, pensionister og

småsparere og har betydet en forringelse af deres levevilkår. Det er nemlig tilfældet, selvom der, der skal jeg ikke bestride, har fundet dyrtidsregulering sted såvel i foråret som i efteråret af en lang række indkomster; men man skal ikke af denne regulering lade sig forlede til at tro, at der er givet arbejderne dækning, for det er der langtfra. Enhver i denne sal ved, at arbejdere og tjenestemænd knap havde fået dene ene portion dyrtidstillæg i foråret, før priserne var steget så meget, at der faktisk igen manglede dækning for en portion i henhold til de beregninger, der foretages af statistisk departement. Enhver ved også, at da pristallet senere igen steg, således at det hjemlede ret til to portioner, var priserne på ny steget i et sådant omfang, at man ved disse to portioners udbetaling i september og oktober måned i pressen kunne se, at statistisk departements udgiftstal på ny viste en tilsvarende stigning, som altså berettigede til to portioner ekstra. Det vil sige, at arbejderne hele året igennem — det gælder også tjenestemænd, funktionærer og rentemodtagere — har manglet dækning i det første halvår for mindst en portion dyrtidstillæg, i det andet halvår for mindst to portioner.

Hertil kommer, at den dækning, der gives, kun er delvis dækning. Når statistisk departements detailpristal er steget med 198 kr., får det store flertal af arbejdere og tjenestemænd kun en dækning på 120 kr. Jeg ved meget vel, at man vil sige, at der i dette udgiftstal også er medregnet hustruens indkomst og arbejderens biindtægt, men selvom der tages hensyn hertil, giver den automatiske lønregulering kun dækning for tre fjerdedele af den prisstigning, statistisk departements husholdningsbudget angiver. Det vil sige, at selvom man fik dækning efter den automatiske regulering, i samme øjeblik prisstigningerne kunne konstateres, ville arbejdere og tjenestemænd stadigvæk være bagefter.

Jeg synes også, man i denne forbindelse må erindre, at vi her i folketinget har besluttet, at visse udgiftsstigninger ikke må få indflydelse på pristallet og dermed give ret til forhøjelse af lønningerne, og det drejer sig om hele 7 points, altså en portion.

På denne baggrund er det urimeligt at tale om dyrtidsregulering og lønninger,

[Alfred Jensen.]

som man gør. Hvis man vil være nøgtern, må man erkende, at der i dette år er sket en kolossal reduktion af arbejdernes lønninger og indkomster, og denne reduktion vil man ikke bringe ud af verden, hvad enten man giver 3 portioner dyrtidstillæg allerede nu, eller man gør det på et senere tidspunkt. Reduktionen vil stadigvæk være tilstede, arbejdere og tjenestemænd vil stadigvæk være bagefter.

Det viser sig også, at der rundt omkring kan spores en nedgang i befolkningens købekraft. De handlende fortæller, hvordan arbejderne ikke er i stand til at købe de samme varemængder som tidligere. Kunderne, som før kunne købe 1 pund kød, kommer ikke nu og spørger, om de kan få noget, der er 5 øre eller 10 øre billigere, de nøjes med at bede om $\frac{1}{2}$ eller $\frac{3}{4}$ pund, fordi de simpelthen ikke har penge til mere. Alt dette og meget mere som fremkomsten af skummetmælk, den megen reklamerings for margarine o. s. v. er udtryk for, hvordan stillingen er blandt den arbejdende del af befolkningen.

Når det er tilfældet, er det urimeligt at føre en sådan tale om pristalsregulering og lønninger, som man fører i øjeblikket. Man må gøre sig klart, at de nedskæringer, der har fundet sted, i første række rammer arbejdere, tjenestemænd og rentemodtagere, men de går også ud over de handlende, i første række de småhandlende, senere andre; de vil også få indflydelse på produktion og beskæftigelse, og den side af sagen kan vi ikke se bort fra ved denne lejlighed. Den forbrugsbegrænsende politik har bidraget til at hæve arbejdsløshedsstallet, og regeringen har jo bevidst sigtet efter en begrænsning af beskæftigelsen. Allerede i april 1954 blev der rent administrativt gennemført en begrænsning af de offentlige anlægsarbejder med det formål at hemme beskæftigelsen, og den er senere efterfulgt af administrative og lovgivningsmæssige foranstaltninger, der havde samme formål, og som har hemmet byggeri og anlægsarbejder. Disse foranstaltninger har medført en stigning i ledigheden.

Altfor mange ser med sindsro på en sådan udvikling. Jeg har hørt, hvordan man her fra talerstolen med letsindighed har omtalt de arbejdsløses stilling. Jeg tror

ikke, man gør sig klart, hvad det egentlig er, der rent menneskeligt sker, når en mand kastes ud fra arbejdspladsen, mister sit sociale ståsted og ser sin indtægt forringet. Hvis man var klar over, hvilke kår de arbejdsløse lever under, tror jeg ikke, man kunne tale om ledighedsproblemet, som man gør. Der er folk, som mener, at når vi kun har 4—5 pct. ledighed, har vi ingen arbejdsløshed; enkelte svinger sig endda op til at tale om overbeskæftigelse. Man glemmer øjensynligt, at når der er 4—5 pct. ledige, går det ud over 30 000 medborgere; det drejer sig ikke blot om så og så mange enkeltpersoner, men også om deres familier og pårørende; derfor kommer man i virkeligheden op på et tal på 100 000. Det burde man tage i betragtning, men det gør man øjensynlig ikke, og derfor ser man vel også med sindsro på den stigning i arbejdsløsheden, der har fundet sted på grund af den forbrugsbegrænsende politik.

Ved udgangen af oktober var arbejdsløshedsstallet over 46 000 eller 16 000 mere end på samme tidspunkt i fjor. Men den 9. november var tallet vokset til op imod 56 000 eller 20 000 mere end på samme tidspunkt i fjor. Hermed er endda ikke alt sagt om den nedgang i beskæftigelsen, som de forbrugsbegrænsende foranstaltninger har medført. Man må nemlig huske, at et større antal arbejdere end før nu arbejder på begrænset arbejdstid. Medens der i fjor var 417 organiserede og forsikrede arbejdere, der arbejdede på nedsat arbejdstid, var tallet i november i år 2 200. Vi har altså i øjeblikket et arbejdsløshedstal på ca. 60 000, og det betyder, at et par hundrede tusinde mennesker er direkte berørt af arbejdsløsheden. Dertil kommer de virkninger, som denne arbejdsløshed får på andre områder, på arbejdsforholdene på arbejdspladserne, den usikkerhed, der bliver, de anslag, der vil blive gjort imod arbejdernes løn- og arbejdsvilkår; alt det må også tages i betragtning.

Endvidere må man huske, at de, der nu er arbejdsløse, ikke alene må lide under, at deres indtægt kun er omkring halvdelen, måske endda meget mindre, af en normal arbejdsfortjeneste, de må desuden lide under de prisstigninger, som også alle andre døjer med.

På denne baggrund er det lidt under-

[Alfred Jensen.]

ligt, at man tager på beskæftigelsesproblemet og understøttelserne, som det er sket her i dag. Det var også ejendommeligt at høre finansministerens udtalelser om, at den førte finanspolitik nu viser sine gode virkninger. Jeg troede dog, at man i ministerens parti så med blandede følelser på virkningerne af denne politik, som betyder, at forbruget går ned i hjemmene, og at arbejdsløsheden stiger; men det er, som om man tager lidt lettere på det, end forholdene egentlig berettiger til.

Jeg har ment det nødvendigt at beskæftige mig med disse forhold, fordi det er denne side af nedskæringen, der berører folket og arbejderne stærkest, og det er her, ændringer er påkrævede. Men jeg sporer ikke, hverken i regeringens politik eller i ministerens tale, nogen tendens til at ændre den politik, der føres, eller afbøde de ulemper, den har medført. Vore forslag om indgreb mod prisstigningerne og om mere støtte til boligbyggeriet med det formål at fremme beskæftigelsen og forbedre boligsituationen er blevet afvist, og finansministeren advarer imod at slække den stramme finanspolitik, som jo har givet sig udslag i, at der i år bliver op imod 500 mill. kr. i overskud på budgettet. Ministeren begrundes sin advarsel med, at Danmark ikke har særlig grund til optimisme, idet en hel del af de lande, som Danmark særlig har entreret med, også står overfor vanskeligheder og nu ser sig nødsaget til at træffe foranstaltninger, der kan gøre det vanskeligt for Danmark at bevare den gunstige stilling, som landet tilsyneladende i øjeblikket er kommet ind i. I betragtning af at der findes andre muligheder for dansk politik og dansk økonomi end de linier, som landets politik føres efter, er det ejendommeligt, at regeringen ikke, al den stund den har sin basis blandt den dårligst stillede del af befolkningen, forsøger at udnytte disse muligheder. Men når man ser på regeringens udtalelser, ser på det foreliggende forslag, må man jo konstatere, at der ikke lægges op til noget sådant.

Der er beregnet et overskud på 450 mill. kr. for det kommende finansår. Jeg har vel bemærket, at finansministeren ikke mener, det er sikkert, at det holder, men jeg får ud af hans udtalelser, at han har ønsket

om, at man så skal skaffe dækning for de udgifter, som måtte komme. Hertil kommer, at der skal ofres over 1 milliard på militærvæsenet i det kommende finansår, og der løves ikke, at der vil blive givet mulighed for øgede udgifter til sociale og kulturelle formål, tværtimod.

Vi finder det urimeligt, at der fortsættes med en sådan politik, vi finder det urimeligt, at man f. eks. forøger indkomst- og formueskatten med 100 mill. kr. i det kommende år, urimeligt, fordi denne forhøjelse kommer til at ramme den arbejdende del af befolkningen særlig tungt, og vi godkender ikke en sådan forhøjelse. Jeg har ved ligningslovens behandling talt for, at man i stedet for skulle træffe foranstaltninger, som sikrede en skattelettelse for småkårsfolk. Det er jo en urimelighed, at de arbejdere, der ikke har fået dækning for prisstigningerne, som er dårligt stillede, skal betale mere i skat — ikke alene i kroner og øre, men også forholdsvis — af de utilstrækkelige indkomster i det kommende år, bare fordi lønningerne er steget i kroner og øre. Jeg har rejst spørgsmålet ved ligningslovens behandling. Jeg ser ikke nogen mulighed for at få det ændret der, derfor vil jeg påtale det ved denne lejlighed, og jeg vil også den dag, da udskrivningsloven skal behandles, rejse spørgsmålet. For tiden er ikke inde til at forhøje skatten for den mindre bemidlede del af befolkningen, den skulle tværtimod have skattelettelse; og muligheden herfor er tilstede, hvis man ville følge en anden politik med deraf følgende ændret fordeling af de udgifter, der skal og må afholdes.

Hvad jeg har sagt om indkomstskatten, gælder naturligvis også om forbrugsafgifterne; også her må der lætelse til. Det forekommer mig i det hele taget urimeligt, at man fortsat tager flere og flere penge ind i skat af arbejdere, tjenestemænd og funktionærer; det forekommer mig, at det er andre, der bør undgælde. Men det er vel hele den linie, der følges fra regeringens side, at man søger at kradse så mange penge ind som muligt.

Jeg vil i denne forbindelse protestere imod, at man fortsat fra finansministeriets side gør forsøg på at indkassere de beløb, som er udbetalt til sømænds hustruer under besættelsen. Jeg har set eksempler på, at

[Alfred Jensen.]

søfolk, der har sejlet i allieret tjeneste, som har været torpederet, som har døjet alle de strabadser, krigen har ført med sig, og som må betale af på det forskudsbeløb, der blev udbetalt til deres hustruer, nu, hvor de er i dårlige økonomiske omstændigheder, fortsat rykkes. Jeg synes, at denne indkassering bør indstilles, og bør indstilles nu, da vi forlængst har passeret 10 års dagen for landets befrielse, og man skulle synes, det var så meget lettere at begrunde, som man jo er indstillet på at frigive de krigsforbrydere, der er dømt efter dansk lov, og som afsoner deres straf her i landet. Jeg henstiller til finansministeren, at man undlader at indkassere de penge og eftergiver de søfolk, der i sin tid har taget tjeneste hos de allierede, denne gældspost.

Dernæst vil jeg gerne sige et par ord om vejmillionerne. Det forekommer os helt urimeligt, at man fortsætter med den årgamle trafik: kun at anvende en del af de penge, der indkommer, til vejformål. For det kommende år regner man med, at der skal indkomme 344 mill. kr., men kun 109 mill. kr. skal anvendes. Man kan diskutere, hvor meget der skal opkræves, men jeg tror ikke, man kan diskutere, at vore veje trænger til at blive udbygget og forbedret, og at det ikke her drejer sig om småbeløb på 5 eller 10 mill. kr., men at det faktisk drejer sig om flere hundrede millioner. Og når vi befinder os i en situation med stor arbejdsløshed blandt arbejdsmændene, med arbejdsløshedsøer rundt om i landet, er det urimeligt, at man gemmer pengene væk; så må man bruge disse penge til de formål, hvortil de er indkasseret. Jeg skulle tro, det var muligt at skaffe ikke alene den arbejdskraft, men også de materialer, der er nødvendige for at anvende de midler, der her indkasseres, men under alle omstændigheder bør man anvende pengene, så beskæftigelsen bringes på fode og vi kommer ud over begrebet arbejdsløshedsøer og langvarigt arbejdsløse arbejdsmænd.

Jeg kan ikke deltage i de bebrejdelser,

det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen fremsatte overfor ministeren for offentlige arbejder, fordi han har stillet visse foranstaltninger, der rummer beskæftigelse, i ud-sigt. Tværtimod skal ministeren have vor anerkendelse, og vi vil opfordre ham til ikke alene at love sådanne foranstaltninger, men også at drage omsorg for, at hans løfter indfries.

På samme måde kan jeg heller ikke deltage i forargelsen over, at de gamle skulle have mulighed for at rejse for nedsat billetpris. Det forekommer os at være aldeles rimeligt, at man går den vej. Der er mulighed for at skaffe de gamle plads i togene, der er mulighed for at give dem den lempelse, og hvorfor skulle man så ikke gøre det? Om det skal være ministeriet for offentlige arbejder, statsbanerne eller socialministeriet, der skal betale, kan jo være ligegyldigt. Det, det drejer sig om, er, at man giver de gamle den håndsrekning, der her er tale om.

Jeg vil også gerne gøre et par bemærkninger om andre spørgsmål under statsbanerne. Jeg skal erkende, at vort parti lige så lidt som andre vil forsvare, at der økonomisk set optrædes uhensigtsmæssigt af statsbanerne, at der foregår slendrian, men vi deltager ikke i den forargelse, som offentligheden undertiden søger at lægge for dagen, når der kræves et større tilskud end beregnet til statsbanerne. Vi har den opfattelse, at statsbanerne bør give befolkningen en så god betjening som muligt, og skulle der være områder, som ikke fuldtud kan dækkes, så må man drage omsorg for, at besparelserne tilvejebringes på anden vis end ved at nedlægge baner eller ved at give denne eller hin egn en dårligere betjening. Det beder jeg om at man vil være opmærksom på, når man vil foretage rationaliseringer eller nedlægning af visse banestrækninger.

Dernæst vil jeg gerne sige et par ord om tilskuddet til arbejdsløsheds-kasserne. Andre ærede medlemmer har været inde herpå, og det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen

[Alfred Jensen.]

syntes, at tilskuddet var altfor stort. Jeg har den modsatte opfattelse. Når jeg ser ikke alene på de tal, som findes i selve forslaget, men også på tallene i bemærkningerne, er jeg i tvivl om holdbarheden af det, der her er stillet op.

Der er jo nemlig ikke regnet med stigende tilskud på alle områder. Der er regnet med stigende tilskud til huslejhjælpen, til vanskeligt stillede arbejdsløshedskassers udgifter, til brændselhjælpen, børne- og familietillæg og til arbejdsløhedsfonden, men jeg tror ikke, man har regnet med den stigning i arbejdsløsheden, vi har. Det vil jeg tro betyde, at kassernes udgifter stiger, og at kasserne må skaffe sig dækning for disse stigende udgifter. Her forekommer det mig ikke rimeligt, at man øger kontingentbyrden for de arbejdere, der i forvejen har nok at slæbe på. Jeg vil mene, at staten, som har påført arbejdsløshedskasserne disse stigende udgifter, også bør afholde den fulde omkostning herved.

Men dertil kommer noget andet: at de understøttelser, der ydes, heller ikke holder i det lange løb. Selve prisstigningen vil jo motivere en forhøjelse af arbejdsløshedskassernes maksimumsydelse for understøttelse. De 12 kr. 20 øre, der er maksimum i dag, holder jo ikke fremefter. Noget helt andet er, om ikke disse satser også i øjeblikket er for lave. Hvad der gælder for dagpengene, gælder også for huslejhjælpen. De 81 kr. i maksimum holder givetvis ikke fremefter, og det er indlysende, at de mange unge, som kommer til på grund af arbejdsløshed, unge ægtepar, som må tage en dyr lejlighed til opimod 200 kr. månedlig, selv sagt ikke kan klare deres forpligtelser overfor værten eller familien med sådanne dagpengebæleb og med en huslejhjælp, der kun er 81 kr.

Det samme gælder brændselshjælpen. Det er klart, at det beløb, der stilles til rådighed, 95 kr. for 40 dage, ikke dækker. Man kan diskutere, om det ikke altid har været for ringe — det mener jeg det har været — men det kan ikke diskuteres, at dette beløb, med det udgangspunkt vi har, ikke fortsat kan være 95 kr. Det må forhøjes, og skal man tage hensyn til prisstigningen på brændsel, skal det forhøjes endda temmelig meget. Det vil sige, at ikke meget taler for,

at det budget, der her er opstillet, vil kunne holde overfor de krav, der måtte komme fra de arbejdsløse og fra arbejdsløshedskassernes side i det kommende finansår.

Iøvrigt skal man ikke tro, at man holder arbejdsløshedstallet nede ved at holde understøttelsen nede. Det er en stor misforståelse, at folk skulle foretrække understøttelse for arbejde. Netop som det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen stod og fremsatte synspunkter af denne art, så jeg i „Berlingske Aftenavis“ for i dag, at der er rigeligt udbud af arbejde for medhjælp i huset, for husassistenter i provinsen og timelønnet arbejdskraft her i hovedstaden — det er et af de områder, man har haft særlig travlt med. Men tager man alle andre områder, vil man konstatere, at arbejdernes interesse i at søge arbejde er stor, og de, der kender en lille smule til de arbejdsløse kår, ved også, hvorfor den er så stor: fordi de arbejdsløse simpelthen af nød og elendighed tvinges til at søge arbejde. Derfor er det urimeligt, at man taler om, at man skal holde understøttelserne nede for at forhindre, at arbejdsløshedstallet stiger. Hvis det stod til de arbejdsløse, gik de ikke til kasserne; så havde de arbejde og tjente en ugeløn som andre arbejdere, således at de derved var i stand til bedre at klare deres forpligtelser.

Jeg har allerede givet udtryk for vor utilfredshed med begrænsningen af støtten til boligbyggeriet. Jeg vil også påtale den begrænsning af støtten til offentlige arbejder, der finder sted. Jeg påtalte også i fjor det urimelige i, at der ikke blev stillet midler nok til rådighed til hospitalsbyggeri, skolebyggeri o. s. v., og jeg fik dengang til slutning fra medlemmer af den socialdemokratiske gruppe. Jeg ser ikke, at der er rådet bod på disse uheldige forhold. Boligbyggeri, hospitalsbyggeri, skolebyggeri, byggeri af undervisningsanstalter, alt bliver holdt tilbage, og det er klart, at det er en ganske uholdbar tilstand. Der trænges til ekstraforanstaltninger her, og det er nødvendigt, at landets politik ændres på dette område. Det nytter ikke meget, at man taler om ansvaret overfor de tilkommende store årgange, når man ikke gør noget for at lette kårerne for dem, og i så henseende er der ikke sket noget. Det er nødvendigt, at man tager fat på at sikre mulighederne

[Alfred Jensen.]

for, at de unge årgange kan få beskæftigelse og uddannelse. Her tænker jeg ikke alene på byggeri af de nødvendige skoler og institutioner, jeg tænker også på, at der stilles de nødvendige midler til rådighed til de unge menneskers uddannelse, så de også har til livets opretholdelse. Jeg tror, det er en dårlig politik for Danmark at spare på disse områder. Vi lever i en tid, hvor der stilles større krav til kendskabet til teknik og videnskab end nogensinde før. Vi går ind i atomalderen, og det er ganske klart, at hvis Danmark ikke sætter ind på at give ungdommen en ordentlig uddannelse, sækker vi bagud, og hvad vi taber her i nogle år, kan komme til at skade vort land fremefter i årtier. Jeg vil derfor anbefale, at man i finansudvalget ser på disse forhold og ændrer i finanslovforslaget på disse områder.

Jeg vil også gerne gøre nogle bemærkninger om andre forhold.

Der er for det første Grønland. Jeg ser, at det er store midler, der anvendes til Grønland. Jeg erkender, at disse investeringer og måske flere endda er nødvendige, men jeg er noget i tvivl om, hvorvidt disse investeringer i første omgang og i hovedsagen kommer den grønlandske befolkning tilgode. Jeg har indtryk af, at det ikke er tilfældet, at det er andre, der lukrerer deraf, og det er vel også på den baggrund, vore to ærede grønlandske kolleger her i tinget flere gange har givet udtryk for, at der er en forskelsbehandling. Sidst, under åbningsdebatten, gjorde det ærede medlem hr. A. Lyngø opmærksom på, hvor dårlige vilkårene var for det lærerpersonale, der blev uddannet i Grønland, og hvilken forskel der var på lønningerne til det udsendte og det ikke-udsendte personale i Grønland. Han nævnte, at de lønninger, der stilles til rådighed for flertallet af bestillingsmændene, kun var 300—400 kr. månedlig, hvilket ikke rakte til den daglige livsførelse.

Han gjorde også opmærksom på, at de lønninger, man gav skolelærere, var så lave, at de pågældende ikke kunne eksistere, og derfor måtte man lukke en undervisningsklasse i Godthaab. Det forekommer mig, at man ikke kan se med sindsro på noget sådant, og jeg synes, det er rimeligt og rigtigt,

at bestillingsmændene påtaler disse forhold, og at de fremdrages her i tinget. Det er nødvendigt, at man tager hensyn hertil og gør op med denne forskelsbehandling, at man går over til at give den samme løn for den samme ydelse til alle danske medborgere, uanset hvor de har deres faste bopæl.

Jeg vil gerne i samme forbindelse sige et par ord om Færøerne. Under Klaksvigsagen blev det oplyst, at hospitalsforholdene i Klaksvig var ganske utidssvarende, jeg vil endda sige det stærkere: ganske uforsvarlige. Uvilkårligt drog man vel så en sammenligning mellem, hvad det ville koste at istandsætte og modernisere hospitalet i Klaksvig, og de penge, der ofres på at afsende politistyrker for at sikre det, man kalder „ro og orden“. Jeg ville tro, at hvis man i tide havde bragt hospitalsforholdene i orden bl. a. i Klaksvig, havde det tjent til at mildne stemningen, for det er jo muligt, at man ved en bedre behandling af klaksvigerne i så henseende kunne have undgået det, som vel ingen ser med glæde på. Jeg så iøvrigt gerne, om justitsministeren ville redegøre for, hvor meget disse politiusendelser har kostet og vil komme til at koste i den nærmeste fremtid.

Dernæst nogle bemærkninger om det militære budget. Der er ikke regnet med nogen reduktion af de militære styrker, det fremgår ganske tydeligt at forslaget og bemærkningerne. Der er tværtimod regnet med en stigning i udgifterne. Ministeren gør det selv op til 30 mill. kr. Jeg har ligesom det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen mine tvivl om, hvorvidt dette tal kan holde. Jeg tror det ikke. Jeg tror snarere, man må indstille sig på store overskridelser. For det første må man indstille sig på, at der kommer en lønforhøjelse efter pristallet pr. 1. januar. Ministeren siger, at der bliver tale om mindst to, sandsynligvis tre portioner, og ingen ved jo, hvad der kommer til senere efter julipristallet; sker der ikke en ændring i udviklingen, vil der også da komme en stigning. Det vil altså sige, at vi kommer til at stå overfor temmelig store stigninger alene på dette område, og hertil kommer vel stigninger også i de øvrige driftsudgifter.

Jeg vil iøvrigt her, hvor spørgsmål om lønninger kan diskuteres, pege på den løn, man giver de værnepligtige. Der er ikke sket nogen ændring i den lønning, de værne-

[Alfred Jensen.]

pligtige får indenfor de første 12 måneders tjeneste. Jeg mener, den har været for ringe. Prisen på de værnepligtiges fornødenheder er steget så stærkt, at en forhøjelse af lønningen vil være nødvendig, og jeg anmoder finansudvalget om at tage sig af denne sag.

Endelig har jeg naturligvis den samme betænkelighed som det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen: at der vil blive stillet større krav til militærvæsen fremefter. Jeg ved ikke, om man har lov til at være så optimistisk som det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard og regne med nedgang i de militære budgetter. Det kunne vi gøre, hvis man fra regeringens side ville sætte ind herpå, men hvis man lytter til de råd og anvisninger, der gives af NATO, må vi vel snarere regne med, at det går i den modsatte retning. Det vil sige, at vi må regne med, at de militære budgetter ikke kan holde, men at der vil komme store overskridelser. Jeg kan ikke se rettere, end at finanslovsforslaget ikke varslar nogen lettelse i forholdene, men snarere bebuder en stramning, idet der intet foretages mod prisstigningerne, forbrugsbegrænsningerne opretholdes, og de omfattende udgifter til de uproduktive militære formål vil komme til at stige.

Vi mener, at en omlægning af landets politik er nødvendig, og at den er mulig. Det har jeg allerede redegjort for ved tidligere lejligheder. Jeg har peget derpå, da jeg fremsatte et forslag til beslutning om reduktion af militærudgifterne. Da var jeg inde på de muligheder, vi havde for at nedsætte de militære udgifter, og enhver, der ønsker afspænding, omend de kan have betænkeligheder ved de rester, der er tilbage af den kolde krig, må erkende, at der findes muligheder for en omlægning. Jeg har tidligere nævnt Østrig, og det vil jeg gøre igen. Østrig viser det perspektiv, at det er muligt for et lille land at holde sig udenfor stormagtsblokke og få tilsagn om, at dets neutralitet respekteres. Jeg synes ikke, det er uvæsentligt, at man mærker sig det forslag, som udenrigsminister Molotov stillede i Genève om en sikkerhedszone i Europa, et forslag, som betyder, at flere lande, derimellem Danmark, vil være i stand til at reducere deres styrker og militærudgifter føleligt, samtidig med at de opnår garantier

for deres neutralitet. Det er netop det, der har været det tvivlsomme for os, idet mange har sagt: vi ville gerne være neutrale, men kan vi få garantier? Her foreligger et forslag, som åbner perspektiver af den art, det danske folk har spejdet efter. Det fortjener ikke alene opmærksomhed, det fortjener også understøttelse, ikke alene fra den jævne mand, men også fra regeringen og myndighederne. Jeg tror, det ville hjælpe os til at komme ud af vore vanskeligheder og samtidig tjene til at forcere afspændingen frem og derved gøre det muligt af få ende på den kolde krig.

Det er ikke alene på det område, vort land kan gøre noget for at fremme afspændingen og det fredelige samkvem mellem landene; der er også andre felter. Jeg synes, at den beslutning, præsidiet har taget om at godkende den øverste sovjets forslag om udveksling af delegationer fra de lovgivende forsamlinger som et bidrag til at skabe øget forståelse landene imellem, er et skridt i den rigtige retning, der i allerhøjeste grad er anerkendelsesværdigt.

Men der er også andre områder, hvor der kan udvises initiativ. Jeg tænker her på handelsforholdene. Det er en kendt sag, at Danmarks handel med Sovjetunionen er mikroskopisk, siden handelsforhandlingerne i juli 1954 blev afbrudt, og det forekommer mig, at der er lagt en passivitet for dagen, som egentlig ikke stemmer med vore interesser. Vi har jo interesse i at få disse forhandlinger genoptaget, så det vil være muligt for os at udnytte de muligheder, der er for afsætning og for køb af varer i dette omfattende område og desuden i de andre lande i Østeuropa. Der er en lang række lande, der har udnyttet disse muligheder, fornyet deres handelsaftaler, udvidet dem, og der er lande, som ikke tidligere har haft aftaler af betydeligt omfang, som har sikret sig fordelagtige handelsaftaler på ligeberettigelses grund.

Udenrigsminister Molotov gav i Genève udtryk for, at Sovjetunionen var villig til med alle lande at oprette tosidede handelsaftaler indeholdende mestbegunstigelsesbestemmelsen. Han sagde samtidig, at Sovjetunionen havde tid til at vente, og det er også muligt, at den med sindsro kan gøre det. Noget andet er imidlertid, om Danmark kan gøre det. Spørgsmålet er, om ikke gode

[Alfred Jensen.]

muligheder forspildes, hvis Danmark ikke kommer med i rette tid, og om landet ikke kan komme i den situation, at andre lande udnytter de handelsmuligheder, der findes, og dermed begrænser vore chancer ganske betydeligt. For Danmark er det ikke engang noget spørgsmål om handelsaftale og betalingsaftale, for sådanne findes; det blev bragt i orden i 1946; det, der drejer sig om for os, er at udnytte og udfylde handelsaftalen. Handelsforhandlingerne afbrødes som bekendt på spørgsmålet om leverance af tankskibe. Efter handelsaftalens bestemmelse om mestgønstigelse i handels- og skibsfartsspørgsmål er Danmark faktisk forpligtet til at sælge sådanne varer til Sovjetunionen, når de sælges til andre lande, idet man naturligvis ikke kan stille Sovjetunionen ugunstigere end andre lande. Regering og myndigheder har også altid hævdet, at Danmark er interesseret i at overholde de aftaler, det indgår, og ikke kan indlade sig på at bryde traktater. Det standpunkt er faktisk ikke efterfulgt her, og det er forkert. Det synes heller ikke rimeligt, at Danmark ikke påtager sig de omtalte leverancer og begrunder afvisningen med bindinger gennem OEEC. Det er en kendt sag, at andre lande, der er underkastet de samme bindinger, kan levere strategiske varer til Sovjetunionen; England har således leveret betragtelige mængder af gummi til Sovjetunionen. Danmarks interesse i udvidet handel med Sovjetunionen og dets forpligtelser overfor Sovjetunionen gør det nødvendigt, at der sker en ændring på dette område. Det er klart, at det er Danmark, det er den danske regering, der her må tage initiativet.

Hvad jeg her har sagt om handel med Sovjetunionen, gælder alle de lande, som man sammenfatter under begrebet de østlige lande, og det er klart, at der kan opnås store fordele for Danmark ved en udvidelse af denne handel. Det gælder også Den tyske demokratiske Republik. En normalisering af handelsforholdet her og af forholdene i det hele taget vil bidrage til en forøget handel mellem dette storland og Danmark, og derigennem vil Danmarks vilkår blive lettet.

Vi går ind for en omlægning af landets politik som den, jeg her har nævnt, med

de deraf følgende ændringer og mulige lettelser i det fremsatte forslag til finanslov. Sker sådanne ændringer, vil vi kunne støtte finanslovsforslaget, men i modsat fald må vi indtage det samme standpunkt her, som vi tidligere har gjort.

Oluf Pedersen: Finanslovsforslaget viser, at finansministeren driver en meget blomstrende forretning, hvor indtægterne for hvert år stiger og stiger. For blot en halv snes år siden var de ikke mere end en trediedel af, hvad de er i dag, eller ca. 1½ milliard kr. De steg, da vi havde fået Knud Kristensen til statsminister, med 1 milliard kr. og derefter under Hans Hedtofts regering med ½ milliard kr. Så fik vi Erik Eriksen til statsminister; han brugte ligesom Knud Kristensen det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen til finansminister, til at sidde ved kassen, og da blev stigningen på 1 milliard kr. Nu er indtægterne under den nuværende finansminister ifølge finanslovsforslaget steget med ca. ¾ milliard kr., og hvis man ikke skal tro den højtærede landbrugsminister, når man vel frem til en indtægt på 5 milliarder kr., inden der kommer valg.

Se, stigning i indtægter betyder desværre stigning i skatter, og stort set kan det siges, at tredoblingen af skatterne ikke betyder en tredobling af skattetrykket, fordi pengenes værdi er halveret; hvis man måler i samme pengeværdi, kan man derfor sige, at skatterne på 10 år „kun“ er fordoblet. Til gengæld tror jeg også, man kan sige, at befolkningen i almindelighed ikke får spor mere for pengene, end den fik for 10 år siden, altså for de halve penge.

I den første periode under daværende finansminister Thorkil Kristensen fik vi en nedgang i krigsgælden til gengæld for de stigende skatter, men næste gang fik vi skatter med en helt ny begrundelse, som jeg tror der er grund til at tage op til nærmere prøvelse. Vi fik højere skatter, ikke fordi staten var i pengenød, men af valutamæssige grunde. Man mente, at den danske befolkning tjente for meget og købekraften var for stor. Retsforbundet gik under de forhandlinger, der da fandt sted mellem de politiske partier, mod denne politik. Vi nøjedes imidlertid ikke med at protestere, vi foreslog, at man satte ind på

[Oluf Pedersen.]

anden måde, nemlig alene mod den falske købekraft; derfor foreslog vi bortfald af tilskud fra staten, øget liberalisering med det formål at få købt billigst muligt i udlandet og undgå udbytning herhjemme, standsning af statens udpumpning af penge gennem Marshallån og byggelån og inddragning af den samfundsskabte jordværdistigning ved 1 pct.s statsgrundskyld. Jeg minder om, at vi blev afvist. De fire gamle partier enedes om at gå skattevejen.

Selvom disse store, nye skatter ikke kom, fordi staten manglede penge, havde de desværre skatternes sædvanlige virkning: de drev pristol, lønninger og omkostninger i erhvervslivet op, og de medførte øgede offentlige udgifter, så der hurtigt blev brug for at udskrive mere i skat. Vort skattesystem er så viseligt indrettet, at skatterne i stort omfang kan overvæltet. De rigtig rige betaler sjældent skat, men iøvrigt får de fleste borgere her i landet skatterne refunderet, og så er der andre, der må betale dobbelt. Jo højere skatter, vi får, jo højere bliver den offentlige udgift, og jo flere skatter skal der så til for at dække udgiften. Jeg regner med, at når vi har offentlige udgifter på ialt 6 milliarder kr., skyldes ca. halvdelen af udgifterne skatterne. De andre 3 milliarder kr. bruges til dækning af udgifter, som skatterne selv har forvoldt. Jeg har ligesom set antydninger af, at dette, som jeg har været inde på før, også er ved at gå op både for den forhenværende og for den nuværende finansminister.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen har selv sagt, at for at dække en offentlig udgift skal der udskrives henimod det dobbelte i skat, og den højtærede nuværende finansminister søgte sidste forår at hindre en udgiftsstigning som følge af skatteudskrivningen ved at forære hele befolkningen sparebeviser, som de selv er garanter for. Jeg gad vide, om ikke det var en idé for den højtærede finansminister at afskaffe alle skatterne og så give os sådan nogle sparebeviser i stedet for. Det ville være en helt salomonisk løsning. Men ordningen med sparebeviserne er nok lavet for at vildføre befolkningen. Forøvrigt er problemet interessant. Man må efter dette kunne sige, at når statsfinansieringen f. eks.

koster os $\frac{1}{2}$ milliard kr., skal der for at dække den udskrives skatter på 1 milliard kr., og når militæret koster 1 milliard kr., skal der for at dække den udgift udskrives 2 milliarder kr. i skat.

Er man klar over, at et sådant skattesystem skaber prisstigning og inflation? Man har fra så mange sider i den senere tid — og jeg tror endda, det høje folketing har nedsat et stort udvalg til at drøfte det — været inde på, at der burde laves en samlet ordning til modvirkning af prisstigninger og inflation. Det er jo ikke de prisstigninger, der sker ude i verden, der bevirker inflation. Det er heller ikke det, at lønningerne herhjemme reguleres i forhold til prisstigningerne, som skaber inflation. Nej, det er skam politikerne, der skaber inflation og forringer pengenes værdi, det er hos medlemmerne af det høje ting og hos regeringen, ansvaret ligger, og derfor er det naturligt, at man prøver på at gøre op, hvordan virkningerne har været af den politik, som de fire gamle partier enedes om i 1950—51, og som jeg mener var en stor, skæbnesvanger fejltagelse.

Her noterer jeg med en vis tilfredshed, at vi ikke stod ene i retsforbundet med dette synspunkt. Jeg ser, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen på venstres landsmøde forkyndte, at den finanspolitik, som hans regering førte under det ærede medlem hr. Thorkil Kristensens ledelse, var man nu færdig med, idet han højtidelig erklærede, at han ikke mere troede på den beskattende, regulerende og fordelende politik.

Dette tyder på, at det vel ikke var helt tilfældigt, at det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen i foråret stod alene sammen med socialdemokratiet og det radikale venstre om den nye valutariske tøjskat. Spørgsmålet er så, om det ærede medlem er en sinke, der ikke har kunne vinde med, eller om vi nu i løbet af kort tid opnår at se, at også det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen render fra troen på skatter. Vi glæder os naturligvis over den tale, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen holdt, og hvori han med landsmødets tilslutning bl. a. krævede besparelser, forenkling, afvikling af restriktioner og fri valutaombyttelighed, alle vore krav fra 1951 på nær et eneste.

[Oluf Pedersen.]

Venstre hylder den sætning, at på frihedens grund skal folket bygge sin fremtid; men det er ikke helt rigtigt, det bør jo hedde, at på frihedens og ligerettens grund skal folket bygge sin fremtid. Det var det punkt, vi havde med i 1950—51, men det har venstre glemt, og det er så meget mere skæbnsvangert, som grundskyld i modsætning til skatter ikke medfører en forøgelse af de offentlige udgifter og driftsomkostninger. Når det ærede medlem hr. Erik Eriksen og hans parti havde glemt dette, var det derfor naturligt, at det ærede medlem måtte opgive sin regering i 1953. Den nuværende højtærede statsminister, hvis parti tilsyneladende er nået frem til erkendelse af, hvad ligeretten til jorden og dens rigdomskilder betyder, kom til igen, og derved fik regeringen betroet en stor og betydningsfuld opgave, som er noget helt andet end de radikale pebernødder, som hidtil har indtaget en altfor stor plads i dansk politik. Folketinget venter nu på forslag fra regeringen udarbejdet på grundlag af grundskyldskommissionens betænkning, hvori et flertal, som også dækker et flertal her i tinget, sammen med sagskundskaben har udtalt, at det af kommissionen udarbejdede forslag giver en saglig fremstilling af, hvordan fuld grundskyld, som flertallet principielt er tilhænger af, kan gennemføres.

Egentlige modstandere var kun venstre og det konservative folkeparti, der sluttede op bag en grundejerformand og en kreditforeningsdirektør; den sidste havde forøvrigt misforstået hele forslaget og lavet nogle udregninger, som jeg senere i et særtryk, der er omdelt til det høje tings medlemmer, har påvist var helt forkerte. Han havde regnet med en stigning i den almindelige grundskyld, der var 5 gange så høj som det, der var foreslået i kommissionens forslag, og han havde regnet med en stigning i jordrenten, der var 4 gange så høj som efter forslaget. Derimod havde han glemt både de direkte og de indirekte lettelser, som fulgte af forslaget. Denne beregning vandrede rundt i hele den konservative og i venstres presse, ja, der var sågar et radikalt blad, der kom til at optage denne helt gale beregning. Da

venstre og de konservative jo har holdt sig til denne beregning, er det et spørgsmål, om de, når nu det har vist sig, at denne beregning er helt forkert, så ikke — og dette gælder især venstre — nu vil besinde sig.

Når socialdemokratiet gik med til fuld grundskyld, var det ikke tilfældigt, for allerede i 1929 udtalte Stauning i en erklæring fra den nye Munch-Stauningregering, at skattebyrden skulle flyttes fra arbejde og forbrug til de samfundsskabte værdier og til indtægt og formue, der er frugten af andres arbejde.

Idet jeg afventer finansministerens grundskyldsforslag, skal jeg vende mig til de andre spørgsmål, vi kredser om i dag: Hvordan får vi de offentlige udgifter ned? Hvordan kan prisstigningerne modvirkes, og hvilke midler er der imod inflationen?

Imod varefordyrelse er fri import det eneste virkningsfulde middel. Det slår alle de varefordyrende aftaler over ende. Næsten alle de aftaler, vi har — og fra mange sider siges det, at vort samfund er gennemsyret af sådanne aftaler, og det er utvivlsomt rigtigt — er indgået efter importreguleringen af 1932, der blev lavet i en krisetid, men bevaret, fordi den gav så ypperligt et grundlag for varefordyrelse og stor profit. Vi så et glimrende eksempel på, hvad importreguleringen betød, da liberaliseringen af tekstilvarer blev gennemført — imod socialdemokratiets ønske. Tøjet faldt med over 200 kr. for pristalsfamilien. Det er iøvrigt besynderligt, at socialdemokratiet ikke kan lide, at arbejderne er velklædte; de lavede i foråret en ny tøjskat, og de har vogtet over deponeringsordningen, og nu siger onde tunger, at man tænker på at fordyre tøjet med yderligere 100 kr. for pristalsfamilien mod at give slip på denne deponeringsordning. Vi fik dog løfte om, at den hurtigt skulle afvikles; det skulle kun være en overgangsordning. Retsforbundet vil modsætte sig hele denne nye beskatning og siger i stedet for: bort med al importregulering! Hvis man gør det, kan varen købes, hvor den er bedst og billigst; det sparer dansk valuta, og vi afskaffer en varefordyrelse så stor, at den ikke blot vil modsvare de nyeste prisstigninger, men også ophæve den stigning i leveomkost-

[Oluf Pedersen.]

ningerne, der kom til udtryk i oktoberpristallet. Dette kan man gøre uden en særlig lov.

Jeg synes, regeringen har pligt til at sænke leveomkostningerne, så lønnen igen kan få sin købekraft, og vort råd er ganske enkelt: giv importen fri, afskaf varefordyrelsen — og jeg spørger regeringen: Hvad dølen nøler I efter?

Så er der skatterne, der repræsenterer ca. en fjerdedel af pristalsfamiliens udgifter, heraf 1 328 kr. eller 10 pct. alene som direkte skat. Hvis vi afskaffede alle skatter på arbejde og forbrug, ville det altså betyde en sænkning af leveomkostningerne for en arbejderfamilie med ca. en fjerdedel eller ca. 3 000 kr. Denne sænkning af leveomkostningerne vil ikke sænke eksportpriserne, hverken for landbrugs- eller industrivarer, med så meget som en eneste øre, men ved gennemførelsen af en sådan skattelettelse ville der skabes mulighed for en tiltrængt stigning i reallønnen. Derfor må det være rimeligt at komme nærmere ind på dette problem og på en vurdering af, hvor meget der er eventyr, og hvad der kan blive til virkelighed.

Der kan spares på udgifterne på finansloven, og det drejer sig utvivlsomt om store beløb. Jeg hører, hver gang finansforslag behandles her i tinget, at alle partier vil spare. Venstre, det konservative folkeparti og det radikale venstre overbyder hinanden med hensyn til ønsker om besparelser, men når det kommer til stykket, bliver det aldrig til en smule. Se, vil man have skatterne nedsat, må man indføre en grundskyld, forbundet med en formueafgift, som vi foreslog det i foråret, for den vil kunne indbringe op imod 1/2 milliard kr. om året. Hvilke andre muligheder er der? Finansudvalgets formand har talt om at spare 600 mill. kr., men det har knebet med nærmere forslag. Det er givet, at der kan sættes ind imod, at flere og flere beskæftiges i det offentlige tjeneste — i de sidste 25 år er der sket en fordobling fra godt 100 000 til over 200 000 personer i det offentlige tjeneste, og alene i de sidste 10 år er der sket en stigning i statens lønudgift fra 1/2 milliard kr. til det tredobbelte.

Statens og kommunernes samlede lønudgifter ligger på 2 1/2—3 milliarder kr.

om året; heraf udgør pensionerne en stor part — dog ikke den overvejende, men den vokser til gengæld fra år til år og undergraver både sporvejenes og statsbanernes økonomi. Det er glædeligt, at det problem nu skal tages op sammen med folkepensionen, og jeg håber, at man vil koncentrere sig om en forsikring imod fattigdom og lade være med at love mere end forsvarligt. De sociale forpligtelser ønsker retsforbundet at vedstå sig.

Der må imidlertid sættes ind på andre punkter for at sikre en skattenedsættelse, i første linie på statsfinansieringen og militærudgifterne. Det drejer sig her dels om skadelige, dels om uproduktive udgifter, og jeg tror, der fra mange sider kan vindes tilslutning til besparelser, hvis jeg ellers kan gå ud fra, at man mener noget af det, man siger. Men lad mig straks sige, at den tanke at lave skattenedsættelse ved lån tiltaler mig ikke, selvom det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen mente, at han var meget bedre til at låne end den nuværende finansminister, hvad måske også er rigtigt.

Det spørgsmål, vi først må rejse, er spørgsmålet om statsfinansieringen. Jeg spørger: Hvorfor gør socialdemokratiet sig ikke klart, at staten ikke kan give nogen kredit, uden at den private kredit må indskrænkes ganske tilsvarende? Staten låner nu ca. 3/4 milliard kr. ud om året. Til gengæld har man overskud på finansloven, og det er også nødvendigt, for ca. to trediedele af dette statsudlån burde straks afskrives. Jeg hørte nok, at det ærede medlem hr. Kolbjørn var inde på, at det ikke er så forfærdelig høj en rente, staten betaler, i forhold til, hvad den får ind; men det gælder ikke for de nystiftede lån — der var hans beregninger helt i skoven. I virkeligheden burde de to trediedele som sagt straks afskrives, og så ville hele overskuddet på finansloven forsvinde; reelt eksisterer det ikke — kun på papiret.

Resultatet af den statsfinansiering, vi nu har mere os med gennem nogle år, er, at Danmark har fået en meget høj diskonto — højere end i noget andet europæisk land, dobbelt så høj som i Sverige og Norge. Vi har fået dyrere byggeri, og så får vi oven i købet på grund af statsfinansieringen lov til at betale 1/2 milliard kr. mere i skatter. Hertil kommer, at statsfinansieringen har

[Oluf Pedersen.]

truet med at ødelægge vort pengevæsen derved, at den i stort omfang har skabt falsk købekraft, hvilket på andre områder har tvunget til gennemførelse af en kreditstramning, som er stærkere, end det ellers ville være nødvendigt, og derved er fremtvunget en højere diskonto, end man ellers ville have fået.

Nu tror jeg forøvrigt, tiden er inde til, at denne kreditstramning lempes, og jeg ville finde det helt ved siden af, om man gik til en kronehævning fremfor at lempe kreditten. Lempelse i kreditten og lavere rente vil øge produktionen og beskæftigelsen, og finansministeren må love mig, at lempelse i kreditten skal gå forud for blot tanken om en kronehævning — arbejdsløshed er jo vor tids største forbandelse.

Det er nødvendigt, at man modvirker prisstigningerne, og det kan ske ved, at man giver importen fri; men statsfinansieringen har skabt dyre kreditvilkår, og det er helt urimeligt, at den danske stat skal låne ud til 2—3 pct., når det koster den det dobbelte. I Norge kan man også låne ud til 2—3 pct., men der koster det ikke staten noget. Jeg synes endvidere, at man, når selve finansudvalgets formand rejser landet rundt og fortæller, at der ødsles med penge til militæret, må tage også dette spørgsmål op til drøftelse i regeringen og her i folkettingen. Jeg tror, at der på dette område kan opnås et tilsvarende stort beløb i besparelser.

Til slut skal jeg samle mine betragtninger over, hvad jeg mener der kan gøres, i nogle få ord.

For det første: hele udenrigshandelen bør liberaliseres; importen bør gives fri, sådan som den har været det før. Det ville bringe de rigtige priser frem. Det er jo helt urimeligt, at staten fordyrer varerne for den arbejdende befolkning for at gavne nogle få. En socialdemokratisk regering kan overhovedet ikke være noget sådant bekendt.

For det andet: afskaf tøjskatten, og lad være med at lave tekstiltold, der efter det

sidste forslag, vi så i toldkommissionen, vil fordyre en jævn families tøjjudgift med 100 kr. om året — allermindst. Det kan man ikke være bekendt.

For det tredje: al statsfinansiering bør afvikles, så vi kan få lavere rente, billigere byggeri og mulighed for en klækkelig skattnedsættelse. Det er naturligvis klart, at så må man erkende fejltagelsen; men man må jo alligevel til slut blive klar over, at det er højfinansens, der stjæler profitten.

For det fjerde: en nedskæring af militærudgifterne, som jo er steget så kolossalt, må det også være naturligt at tage op til drøftelse. De er uproduktive, og jeg synes, de er helt uden forbindelse med vor tids sikkerhedsproblemer, der har rystet selv de store generaler, både i øst og vest, som er klar over, at et virkeligt forsvar, selv for de store lande, er umuligt overfor de nye bomber.

For det femte: hvis vi kan nedsætte skatterne med 1 milliard kr., kan man foretage denne nedsættelse, som man nu mener det vil virke bedst; hvis man gik til en nedsættelse af alle ansatte indkomster f. eks. ved at indrømme *alle* indkomster et fritagelsesbeløb på højde med en jævn arbejdsindtægt både overfor stat og kommune, svarende til pristalsfamiliens direkte skat — ja, så ville det sænke leveomkostningerne med $\frac{1}{10}$ eller 40 points. Dette ville igen automatisk nedsætte alle offentlige udgifter, alle driftsomkostningerne, uden at det gik ud over reallønnen. Dette ville føre til en stigende grundrente, og denne måtte derfor inddrages, for at ikke priserne — og dermed gælden — skulle stige. Inddrages grundrenten derimod, vil den yderligere give et beløb til dækning af offentlige udgifter og medvirke til, at der skabes nye muligheder for skattnedsættelse.

Sagt rent ud: det, jeg foreslår, er lige det stik modsatte af, hvad de fire gamle partier enedes om i 1950—51. Vi burde kunne få flertal for alt det foreslåede her i tinget, omend måske et skiftende flertal. Det er ikke blot en reform, som man snart fra

[Oluf Pedersen.]

alle sider efterspørger; men det er også den reform, som vort folk og vort land trænger til, og som vi må gennemføre. Selvom det nok vil vise sig, at det tager sin tid, tror jeg sikkert, det er den vej, vi skal gå, når vi her i tinget vil tjene vort folk godt.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 2. december, kl. 13 med følgende dagsorden:

Fortsættelse af første behandling af:

Forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1956 til 31. marts 1957.

Mødet hævet kl. 16⁴⁸.

31. møde.

Fredag den 2. december kl. 13.

Formanden: I skrivelse af gårs dato meddeler justitsministeren, at han ønsker her i tinget mundtligt at fremsætte:

Forslag til lov om adoption.

Udvalget angående forslag til lov om forlængelse af lov om erhvervsøkonomiske foranstaltninger, vareforsyning m. v. har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om oprettelse af en landskatteret og om tilsynet med skatteligningen m. v. har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

I skrivelse af dags dato anmoder ministeren for offentlige arbejder om, at der må blive foretaget valg af et medlem til jernbanerådet i stedet for fhv. folketingsmand

Oluf Carlsson, der har ønsket at udtræde af rådet.

Udenfor dagsordenen giver jeg ordet til den højtærede justitsminister, for at han kan fremsætte det nu anmeldte lovforslag.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Jeg har herved den ære for det høje folketing at fremsætte *forslag til lov om adoption.*

Ved adoption skabes, som ærede medlemmer vil vide, et kunstigt slægtskabsforhold mellem adoptivbarn og adoptant, således at adoptivbarnet regnes for barn af adoptanten. Her i landet har der været adgang til at stifte et sådant adoptivforhold i mere end 150 år, men først i 1923 fik vi en adoptionslov. Før denne lov måtte man søge reglerne om adoptionens stiftelse i bevillingspraksis, og adoptionens retsvirkninger var afhængige af bevillingens indhold i det enkelte tilfælde. I 1913 afgav familieretskommissionen som led i det fællesskandinaviske lovgivningsarbejde på familierettens område en betænkning indeholdende et udkast til en adoptionslov, og dette udkast dannede grundlag for adoptionsloven af 1923. Det er denne lov, der nu foreslås afløst af en ny adoptionslov.

På et område som dette er det af særlig betydning, at der hersker stabilitet i lovgivningen, og der bør ikke foretages ændringer i de grundlæggende regler, medmindre stærke grunde taler herfor. Jeg er imidlertid overbevist om, at tiden er inde til at tage loven op til revision. Initiativet til en drøftelse af adoptionslovgivningen er taget fra svensk side, idet man indenfor de samarbejdende nordiske udvalg, der havde fået til opgave at drøfte lovgivningen om børn udenfor ægteskab, bragte spørgsmålet om en revision af adoptionslovens arveretlige virkninger på bane. Der blev herefter optaget et samarbejde mellem Finland, Norge, Sverige og Danmark om revision af adoptionslovgivningen i dens helhed, og som resultat af dette samarbejde foreligger der i alle fire lande betænkninger indeholdende udkast til ny lovgivning på dette område. Under behandlingen i de enkelte lande af disse udkast blev der rejst forskellige spørgsmål, der søgtes løst i fællesskab, med det resultat, at der opnåedes enighed om udarbejdelse af forslag, der er ens,